

GÖTEBORGS UNIVERSITET

INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

”HEROIN KÄNNES ÄNDÅ LITE MISÄR”

– EN FOKUSGRUPPSSTUDIE OM UNGA STUDENTERS
ATTITYDER TILL DROGER OCH MISSBRUK UTIFRÅN ETT
GENUSPERSPEKTIV

Socionomprogrammet
Kandidatuppsats, höstterminen 2011
Författare: Maria Åsman och Anna Mikaelsson
Handledare: Lena Sawyer
Examinator: Jari Kuosmanen

ABSTRACT

Titel: ”Heroin känns ändå lite misär”: En fokusgruppsstudie om unga studenters attityder kring droger och missbruk utifrån ett genusperspektiv.

Författare: Maria Åsman och Anna Mikaelsson

Nyckelord: missbruk, droger, genus, studenter och attityder

Denna C-uppsats är en kvalitativ studie om unga studenters attityder till droger och missbruk. Syftet är att belysa hur unga studenter resonerar kring olika frågor om droger och missbruk, samt se till hur genus påverkar ens attityder. För att skapa en förståelse för våra informanternas attityder och hur de konstruerar sin verklighet, kommer vi att beskåda dem i rollen som subjekt och aktiva aktörer, ett så kallat hermeneutiskt synsätt. Vi kommer även att ha ett socialkonstruktivistiskt perspektiv och därför kommer vi att lägga tyngdpunkten på den sociala interaktionen som sker i våra fokusgrupper.

I studien har vi genomfört två fokusgruppsintervjuer med unga studenter mellan tjugo till tjugofem år som studerar vid Göteborgs universitet. Fokusgrupperna var homogent sammansatta utifrån kön och bestod av en grupp med fem kvinnliga studenter respektive sex manliga studenter. Vår teoretiska utgångspunkt i vår studie är det intersektionella perspektivet, som beskriver hur olika kategorier i form av exempelvis klass, kön samt etnicitet påverkar och interagerar med varandra i form av ett växelspel (Matsson, 2010). På så sätt kan man skapa en förståelse om hur olika maktstrukturer skapas och upprätthålls. Vi redogör även för begrepp som genus, konstruktion, den heterosexuella matrisen, kategori, dikotomi, stereotyp och hegemoni. I vår studie analyserar vi därefter studenternas utsagor och diskussioner utifrån bland annat dessa centrala begrepp. På så sätt redogör vi för hur studenterna, utifrån deras attityder, skapar olika normer om vad som anses normalt samt avvikande.

Studiens resultat visar på att studenterna hade en tendens att tillskriva alkohol mer negativa egenskaper än cannabis. Droger sågs över lag som något lättillgängligt som fanns i deras närhet. Vidare såg vi hur de genom sina beskrivningar pratar om droger utifrån olika samhällskikt där de positionerar sig själva som medelklass. Detta då de utifrån föreställningar och stereotypa bilder pratar om kokain som en drog för överklassen, heroin för de som befinner sig längst ner på samhällsstegen, medan cannabis är något för ”normala”. Tjejerna hade även en tendens att benämna makt och att tala om fenomen kring droger utifrån ett mer strukturellt perspektiv än killarna.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	5
2.1 FRÅGESTÄLLNINGAR	6
3. TIDIGARE FORSKNING.....	7
3.1 LITTERATURSÖKNING.....	7
3.2 UNGAS ATTITYDER TILL DROGER OCH MISSBRUK	7
3.2.1 Rytterbro	7
3.2.2 Bullock.....	8
3.2.3 Sato	8
3.2.4 Rödner, Hansson och Olsson	9
3.2.5 Trulsson	10
3.3 INTERNATIONELL FORSKNING	10
3.3.1 Kloos med flera.....	10
3.3.2 Garlitz	11
4. TEORETISK REFERENSRAM.....	12
4.1 INTERSEKTIONELLT PERSPEKTIV	12
4.1.1 Intersektionalitet och dess komplexitet.....	12
4.2 MAKTSTRUKTURER	13
4.3 HUR VI FÖRSTÅR VÅR VÄRLD.....	14
4.4 KATEGORI, DIKOTOMI OCH STEREOTYP.....	14
4.5 HEGEMONI	14
4.6 GENUS OCH HETERONORMATIVITET.....	15
5. METOD	17
5.1 VAL AV METOD OCH ANSATS	17
5.2 FOKUSGRUPPER	17
5.3 URVALSMETODIK	18
5.4 GENOMFÖRANDE.....	19
5.4.1 Arbetsfördelning	20
5.5 AVGRÄNSNING	20
5.6 ANALYSMETOD	21
5.7 ETISKA ÖVERVÄGANDEN.....	22
5.7.1 Informationskravet.....	22
5.7.2 Samtyckeskravet	22
5.7.3 Konfidentialitetskravet.....	23
5.7.4 Nyttjandekravet.....	23
5.8 VALIDITET OCH RELIABILITET	23

5.8.1 Generaliserbarhet	24
5.9 ABDUKTION	24
5.10 FÖRFÖRSTÅELSE	24
6. RESULTAT	26
6.1 ATT DEFINIERA EN DROG	26
6.2 DROGERS TILLGÄNGLIGHET	27
6.3 BRUK ELLER MISSBRUK?	28
6.4 VARFÖR BLIR MAN MISSBRUKARE?	29
6.5 OLIKA TYPER AV DROGER	31
6.5.1. Ghb	31
6.5.2 Cannabis	31
6.5.3 Kokain	33
6.5.4 Heroin	33
6.6 KÖN OCH MISSBRUK	35
7. ANALYS	37
7.1 POSITIVA OCH NEGATIVA ATTITYDER	37
7.2 TILLGÄNGLIGHET OCH TILLÅTANDE ATTITYD	38
7.3 BRUK ELLER MISSBRUK, NORMER OCH AVVIKELSER	38
7.4 FÖRESTÄLLNINGAR	40
7.5 STEREOTYPER	41
7.6 SOCIALT ACCEPTERAT OCH SKAM	42
7.7 STRUKTURELLA FÖRETELSER	44
7.8 GENUS	45
8. AVSLUTANDE DISKUSSION	47
8.1 NORMALISERANDE KRING DROGER	47
8.2 DROGERS TILLGÄNGLIGHET	47
8.3 NORMER OCH AVVIKELSER	48
8.4 FÖRESTÄLLNINGAR OCH STEROTYPER	48
8.5 SOCIALT ACCEPTERAT OCH SKAM	48
8.6 STRUKTURER	49
8.7 FÖRSLAG TILL FÖRSATT FORSKNING	49
9. KÄLLFÖRTECKNING	51
10. BILAGOR	54
10.1 BILAGA 1	54
10.2 BILAGA 2	55

Förord

Ett stort tack till de fina studenter som deltog i vår studie, som delade med sig av sina tankar och därmed gjorde denna C-uppsats möjlig. Vi vill även tacka vår handledare Lena Sawyer, som gett oss inspiration och feedback. Ett tack till Ingegerd Franzon, för hjälp med lokalbokning under många hektiska arbetsveckor. Tack till all café- och butikspersonal som har försett oss med kaffe och kanelbullar, samt städare och vaktmästare som skött våra lokaler. Tack även till våra närmaste vänner och familj för visad förståelse och stöttning i vår uppsatsprocess, samt när vårt humör har dalat.

Vi vill även passa på att tacka varandra för vår kämparglöd, i blod svett och tårar. Efter detta kan vi bestiga berg tillsammans och vi ser på den här tiden lite som en inre resa som har utvecklat oss.

Vi ber om ursäkt om detta förord verkar avvikande. Resterande text skall följas enligt formalia, i såväl typsnitt som disposition. Vi vill slutligen rikta vårt sista tack till Ronny Tikkanen för snabb vägledning ända från Indien.

Göteborg den 22 november 2011.
Maria Åsman och Anna Mikaelsson

1. INLEDNING

Tanken kring en uppsats med droger och missbruk som tema föddes i ett ganska tidigt stadium hos oss båda. Redan från den dag vi bestämde att vi skulle skriva tillsammans har vi varit inne på det spåret. Som blivande socionomer har vi hunnit skaffa oss en del erfarenhet kring detta, både från arbets- och praktikplatser, genom möten med klienter, deras anhöriga samt professionella. Med dessa erfarenheter i ryggsäcken, diskussioner om eventuella frågeställningar samt tips från vår handledare bestämde vi oss till sist för att vi ville få en bild av hur unga universitetsstudenter ser på droger och missbruk. Ämnet intresserade oss även utifrån de tillåtande tendenser som visade sig finnas bland svenska ungdomars attityder kring droger, som exempelvis cannabis (Rytterbro, 2006). Bullock (2005) illustrerar även att en fjärdedel av studenterna i hennes undersökning någon brukat cannabis. Vi tycker oss på så sätt se en viss drogliberalism bland unga människor. Kan dessa tillåtande attityder kring droger beröra samhällets strukturer i stort? Vi ville just utforska hur detta tar sig uttryck och valde därför att studera unga studenters tankar och föreställningar kring droger och missbruk. Dessutom var vi nyfikna på att se hur genus eventuellt påverkar deras attityder.

Detta resulterade i en kvalitativ studie vilken bygger på material från två fokusgruppsintervjuer med totalt elva informanter, samtliga studerande vid Göteborgs universitet. Vi ville se hur studenterna förstår och ser på sin verklighet utifrån den kontext de befinner sig i, vilket innebär att vi har ett hermeneutiskt synsätt som utgångspunkt.

I vår uppsats kom vi att se till de attityder som präglade unga studenter kring frågor om droger och missbruk. På så sätt fick vi en bild av hur normer är något som styr och påverkar ens föreställningar kring olika fenomen, där det som skiljer sig från normen anses som avvikande. För att förstå hur dessa normer tar sig uttryck utifrån olika maktstrukturer i samhället, har vi valt att tolka studenternas utsagor utifrån ett intersektionellt perspektiv. Vi har då bland annat sett till hur kategorier som ålder och genus tillsammans påverkar samt interagerar med varandra och upprätthåller vad som anses som socialt accepterat. Något som i sin tur skapar ett ”vi och dom”. Där en man som går ut på krogen nykter anses som avvikande, samtidigt som en alltför berusad tjej också gör det.

2. SYFTE

Syftet i vår studie är att se till hur unga studenters attityder tar sig uttryck kring olika frågor om droger och missbruk. Då attityder är något som beskriver olika fenomen samt normer i vår värld så var vi intresserade att se till hur dessa skiljer sig åt beroende på kön.

2.1 FRÅGESTÄLLNINGAR

- Vilka attityder kring droger och missbruk finns bland unga studenter?
- Hur påverkar genus ens attityder kring droger och missbruk?

3. TIDIGARE FORSKNING

3.1 LITTERATURSÖKNING

I vår uppsats berör vi unga studenters attityder kring droger och missbruk samt ser till hur genus påverkar deras attityder kring detta. Därför har begrepp som ”attityder”, ”olika former av droger”, ”missbruk”, ”genus” samt ”studenter” präglat vårt urval när vi har sökt litteratur, detta för att fördjupa vår förståelse kring ungas attityder. Denna tidigare forskning har även kommit att forma vår analys och sammanställning i studien då vi utgått från de centrala begrepp som vi kommer beröra nedan.

Vår litteratursökning har dels skett via LIBRIS, vilket är en nationell katalog för svenska universitet och vi sökte även via GUNDA, som är Göteborgs universitets bibliotekskatalog, för att få fram litteratur som var relevant för vår studie. Vi använde oss också av SwePub för att hitta vetenskapliga artiklar och avhandlingar som publicerats vid svenska lärosäten. Vi har utöver detta använt oss av Centralförbundet för alkohol och narkotikaupplysning samt Statens folkhälsoinstitut för att finna information. Den litteratur som vi använt oss av i tidigare forskning berör till största del ungdomar och unga vuxna i en nationell kontext, men vi har också vävt in ett internationellt perspektiv för att jämföra med i vår studie.

3.2 UNGAS ATTITYDER TILL DROGER OCH MISSBRUK

3.2.1 Rytterbro

Rytterbro beskriver i rapporten ”Vad är det som gör att unga testar narkotika och vad gör att vissa fastnar?”(2006) att man inte kan säga att svenska ungdomar har blivit mer drogliberala. Dessa antaganden bygger hon på utifrån sin studie om ungas attityder till droger vilken baseras på intervjuer med 41 ungdomar mellan femton till tjugofyra år. I studien illustrerar Rytterbro de olika tankar som ungdomarna hade kring droger och missbruk. Hon beskriver i sin studie att ungas syn på cannabis var att de ansåg att den var mindre farlig och skadlig än övriga droger, men trots det var det få som ansåg att den borde legaliseras. Vidare beskriver Rytterbro att en orsak till den mer tillåtande inställningen till exempelvis cannabis, kan bero på det ökade resandet och den internationalisering som skett under 1990- och 2000-talet. Detta då unga människor i större utsträckning än tidigare generationer reser världen över och därmed möter nya kulturer samt människor i länder med en mer liberal syn på droger.

De unga i Rytterbros studie ansåg att begreppet ”drog” hade en mindre negativ klang än begreppet ”narkotika”. En del gjorde skillnad mellan missbruk och bruk, medan andra menade att alla former av narkotikabruk är synonymt med missbruk. Ungdomarna gjorde en skiljelinje mellan hur ofta man använde en drog samt hur en drog intogs. Rytterbro beskriver att de även gjorde en skillnad mellan lätta och tunga droger. Samtidigt menade de att allvaret med bruket kan variera utifrån hur tung drogen är och hur ofta den används. Exempelvis menade ungdomarna att det är allvarligt att vara kokainmissbrukare, men används drogen någon gång per år anses inte det som ett tungt missbruk. Ungdomarna målade även upp en stereotyp bild av att en narkotikamissbrukare vanligtvis är en hemlös person med en spruta i armen. Många av dem menade även att vem som helst kan vara en knarkare och

gav motbilder som kunde vara allt ifrån kändisar och rika människor till ”vanliga” människor (Rytterbro, 2006).

3.2.2 Bullock

I Bullocks (2005) kvantitativa studie, om ”Alkohol, narkotika och studentliv” som grundas på svar från 4575 studenter som läste på grundnivå vid fyra olika universitet i Sverige, så som högskolan i Kalmar, universiteten i Lund, Umeå samt Växjö. Studien fokuserar på studenters egna bruk av alkohol och narkotika, de problem som de upplevde med bruket samt deras attityder och kontrollstrategier för att begränsa sin konsumtion. I studien framkom att lite mer än en fjärdedel av studenterna någon gång använt narkotika. Vidare beskriver Bullock att cannabis uppgavs som den vanligaste drogen, då ca en fjärdedel av studenterna någon gång brukat drogen under sin livstid. Det var få studenter som uppgav regelbundet drogbruk, utan den större delen hade endast använt droger i experimentellt syfte. Bullock beskriver att andelen som någon gång provat narkotika var störst bland män mellan tjugo till tjugofyra och då särskilt cannabis. Nästan dubbelt så många män som kvinnor uppgav att de brukat cannabis under det senaste året. Det fanns en större förekomst av cannabismissbruk bland de studenter som varit bosatta utomlands innan de påbörjade sina studier i Sverige samt bland dem som kom från Stockholm, Göteborg och Malmö. Bullock menar att mer än hälften av studenterna uppgav att de ansåg att alkohol var ett större problem än andra droger. Tre fjärdedelar ansåg att det var normalt med alkoholkonsumtion då man är student. Många ansåg att legalisering av droger skulle öka drogbruket kraftigt (ibid.).

3.2.3 Sato

Sato (2004) diskuterar i sin rapport ”Droger och identitetsskapande” att alkoholkonsumtion bland ungdomarna ses som något som inte behöver försvaras, men däremot anses det att inte dricka alkohol som något onormalt och avvikande. Studien hade som syfte att uppmärksamma, som Sato själv benämner det, ”vanliga” ungdomar i åldern sexton till nitton år om deras kulturella perspektiv på alkohol och narkotika. Studien genomfördes med intervjuer bestående av fem ungdomsgrupper med totalt sexton personer ifrån Stockholmsområdet. I rapporten beskriver Sato att det finns en föreställning om den ”trista nykteristen” och att de som avstår från alkohol alltid måste förhålla sig till den bilden oavsett om de kan identifiera sig med den eller inte.

Sato (2004) nämner att de flesta i studien anser att både alkohol och narkotika är droger, med skillnaden att narkotikan är illegal och alkoholen laglig. Ett missbruk definieras generellt som något negativt och den som missbrukar är en person som inte kan hantera bruket. Frågan om kontroll är en betydelsefull faktor när det gäller bruk av droger på ett ”bra” respektive ”dåligt” vis. Att ha kontroll över sin konsumtion visar på att man inte är ett offer för gruppträck, man har istället en fri vilja och är på så vis aktivt subjekt som gör sina egna val. Sato beskriver att då droger ses som något farligt, så behöver ungdomarna sätta upp rimliga gränser för vad som är accepterat för att inte förlora kontrollen över bruket. Gränsen för vad som är accepterat varierar utifrån kontext. I studien framkommer att många sätter gränsen för vad som anses som socialt accepterat. Det som är minst socialt accepterat är hembränt och heroin. Heroin för att det

symboliserar förfall, hembränt för att innehållet är okänt och för att man inte vet var det kommer ifrån. Dessutom anses hembränt som ”bonnigt” och ”svennigt” (ibid.).

Sato (2004) menar att genom att beskriva alkohol med negativa egenskaper och tillskriva narkotika positiva egenskaper så neutraliserar ungdomar sitt bruk av narkotika. Därmed kan användandet legitimeras. Vidare framkom även att de flesta informanter var tveksamma till om cannabis kunde vara inkörsporten till tyngre droger. Vissa av de intervjuade, framför allt de som själva brukat narkotika, menade att droger kan brukas utan att det stegvis leder in på andra droger eller missbruk. När det gäller alkohol- och narkotikakonsumtion beskriver informanterna det som någonting som alla gör, oavsett social klass, men det framgår att det finns en koppling mellan droger i förhållande till ekonomiska villkor och klass. Till exempel beskrivs kokain av informanterna som en överklassdrog och annan narkotika tillskrivs egenskaper som ”smutsigt”.

Sato (2004) skriver i sin rapport ”Droger och identitetsskapande” att ungdomarna inte ansåg att det finns några större skillnader mellan tjejer och killars användande av droger. Dock så framgår det att killar oftast var mer erfarna och hade en mer positiv syn på narkotika. I studien skildras att det finns föreställningar om att kvinnor och män förväntades bete sig på ett visst sätt. Till exempel så ansåg killgruppen i studien att fulla tjejer ses som oattraktiva. Samtidigt talar de om sina egna alkoholupplevelser på ett skrytsamt vis, vilket kan ses som ett sätt att försöka iscensätta manlighet. Sato menar att de killar som använde narkotika eller drack alkohol accepterades i större utsträckning än vad en tjej gjorde. En nykter man sågs som omanlig. En tjej som drack mycket eller använde droger sågs istället som någon som bröt mot de traditionella mönster om vad som ansågs som kvinnligt. Samtidigt menar Sato att kontroll även kan vara ett uttryck för motstånd mot dessa krav ifrån omgivningen, som gör att man känner sig tvingad att reglera sitt beteende. Tjejgruppen i Satos studie visade att de använde droger som ett sätt att markera självständighet och kontroll. Sato menar att drickandet kan till exempel ses som ett sätt att demonstrera frihet och oberoende. Genom att ifrågasätta auktoriteter och inte acceptera att andra ska bestämma vad man ska göra och hur man ska bete sig, så uttrycker man individualism genom att försöka bryta mot normen (ibid.).

3.2.4 Rödner, Hansson och Olsson

Rödner, Hansson och Olsson (2007) skriver i sin rapport om unga narkotikaanvändares attityder till deras eget narkotikabruk. I studien som heter ”Socialt integrerade narkotikaanvändare, myt eller verklighet?” framkommer hur informanterna i deras studie har en tendens att tillskriva droger mer positiva effekter än vad de gör med alkohol, detta för att minimera de negativa effekterna för droger. Något annat som framkommer i studien var att de ansåg att narkotika var bättre än alkohol och ett vanligt argument var att alkohol får människor att uppträda okontrollerat. De menade att narkotika inte skadar andra människor i samma utsträckning som alkohol, då alkoholpåverkan ofta leder till att människor hamnar i bråk. Den nedvärderande synen på alkohol kan därmed ses som ett försök att etablera en positiv identitet i ett samhälle där narkotika inte är socialt accepterat.

Rödner m.fl. beskriver några tankar kring manlighet och kvinnlighet som framkommer av några män i studien. Dessa menade exempelvis att könsskillnader

i bruket med narkotika har att göra med attityder. Dessa män hade en ganska konservativ syn gentemot kvinnor som brukar narkotika, då de menade att kvinnor är svagare än män och har en annan typ av beroendepersonlighet. Andra menade att det inte ser ”snyggt ut” när kvinnor använder sig av droger eftersom de inte kan hantera det på samma sätt som män.

3.2.5 Trulsson

Trulsson (2002) beskriver i boken ”Könperspektiv på missbruk” hur missbrukande män strävar efter status inom missbrukarvärlden, den som har högst status är langaren eftersom det är den som tjänar mest pengar. Det är oftast männen som har makt inom missbrukarvärlden eftersom det är de som styr och kontrollerar narkotikan.

Trulsson (2006) refererar till Hirdman och ”genuskontrakten” vilket är något som styr hur man ser på manligt och kvinnligt och det samspel som sker däremellan (s.21). Dessa kontrakt handlar bland annat om att det finns föreställningar och idealbilder om hur kvinnor och män ska vara och att den som missbrukar har svårt att passa in i ramen för det idealet. Trulsson menar att den som missbrukar snarare kan ses som en motbild till denna förväntade könsroll. Dessa förväntningar sätter en större press på missbrukande kvinnor, då det är den nyktra kontrollerade kvinnan som förväntas ha ett ansvar för hemmet som står för normen. Hon menar vidare att kvinnorollen kopplas till nära relationer medan mansrollen associeras med självständighet och frihet.

3.3 INTERNATIONELL FORSKNING

3.3.1 Kloos med flera

Kloos m.fl. (2009) skriver i sin artikel ”Gender Differences in Adolescent Substance Abuse” där hon refererar till en rad olika studier inom området, att män generellt sett missbrukar droger och alkohol mer än kvinnor. Denna frekvens ökar från tidiga tonår och når sin topp i ung vuxen ålder, enligt forskningen.

Kloos m.fl. (2009) refererar till en studie som beskriver könsskillnader i alkoholkonsumtion, att en förklaring till att män dricker mer kan vara för att iscensätta manlighet. Traditionellt sett har även manligt drickande associerats med ”bonding” och broderskap vilket kan vara en förklaring till att manliga collage studenter generellt sett dricker mycket. Bland män ses drickandet som ett sätt att utveckla vänskap samt skapa intimitet och närhet män emellan, medan kvinnor sägs kunna interagera med varandra mer intimt och känslomässigt utan att behöva förlita sig på alkohol. Vidare beskrivs hur sociala och kulturella normer kan vara en förklaring till könsskillnader i missbruk, särskilt då man talar om alkohol. Den traditionella kvinnliga könsnormen innebär att kvinnor kan ha en rädsla för att förlora kontrollen i sociala sammanhang och att denna rädsla för att uppträda avvikande enligt normen kan innebära att färre kvinnor missbrukar. De traditionella könsrollerna kring alkoholanvändande sägs ha minskat, men män är idag fortfarande mer benägna att använda alkohol i större mängder än kvinnor.

3.3.2 Garlitz

Även Garlitz (2007) undersökning ”Collage students attitudes toward drug addiction” tyder på att män identifierar sig som mer ”tyngre” alkoholkonsumenter än vad kvinnor gör. I studien framkommer att attityderna till missbruk skilde sig åt beroende på vilken drog det handlade om. Till exempel hade man en mer positiv attityd till lagliga droger än till olagliga. Något annat som tydliggjordes var hur attityderna skilde sig utifrån vilken politisk ståndpunkt studenterna hade. De med liberala värderingar förklarade orsaken till missbruk utifrån ett sjukdomsperspektiv, medan de med konservativa värderingar beskrev det mer utifrån moral och menade att de som missbrukar bara har sig själva att skylla samt att de har en svagare karaktär.

4. TEORETISK REFERENSRAM

Nedan kommer vi att skriva om det intersektionella perspektivet och vi kommer att redogöra för centrala aspekter som teorin kan förstås utifrån. Bland annat kommer vi utgå från hur maktstrukturer skapas samt upprätthålls och utgå från begrepp som genus, heteronormativitet, kategori, dikotomi, stereotyp samt hegemoni. På så sätt kommer vi sedan i vår analys att utgå från detta när vi tolkar samt förstår hur unga studenters attityder skapar normer. Normer som i sin tur upprätthåller olika distinktioner om exempelvis manligt, kvinnligt, klass och ålder.

4.1 INTERSEKTIONELLT PERSPEKTIV

Ahrne (2010) beskriver hur det intersektionella perspektivet är en teori som har vuxit fram och utvecklats utifrån dels den antirasistiska feminismen samt utifrån postkolonialismen. Mattsson (2010) beskriver hur feminismen kritiserades för att just ha ett alltför ensidigt perspektiv, där man utgick från den vita heterosexuella medelklasskvinnan och andra kvinnor blev därmed osynliggjorda. De los Ryes och Mulinari (2005) menar att det intersektionella perspektivet just vill utveckla den ensidiga förståelsen av maktkonstruktioner samt genusforskning och istället implementera dessa teorier tillsammans med andra begrepp.

Hur just olika krafter i samhället inverkar på människors förhållanden till varandra är den centrala tanken inom det intersektionella perspektivet (Mattsson, 2010). De los Reyes och Mulinari (2005) beskriver att analyser kring makt kan inte enbart förenklas utifrån en fråga om enbart kön och genom att använda ett intersektionellt perspektiv vill man just visa på hur kön, klass och etnicitet tillsammans konstruerar och skapar en förståelse kring makt. De beskriver att det intersektionella perspektivet är central inom flera olika teoretiska fält och kan på så sätt ge en djupare samt mer dynamisk förståelse över hur olika maktstrukturer skapas samt upprätthålls i dagens samhälle (ibid.).

Ahrne (2010) beskriver att för att vi ska förstå hur olika maktordningar upprätthålls så måste man se hur olika skiktningssdimensioner korsar varandra på olika sätt. Ahrne beskriver hur man dels kan se det utifrån genus, men även hur ålder kan vävas in i detta och illustrerar hur ålder utifrån unga och gamla kan skapa distinktioner som upprätthåller en maktordning. Ahrne skriver exempelvis hur unga kvinnors könstillhörighet anknyts till heterosexuella normer om hur man ska vara. Karlsson (2010) beskriver hur den ”sociala strukturen” påverkar våra attityder och hur detta i sin tur förhåller sig på olika sätt utifrån olika åldrar (ibid. s 125). Karlsson menar att vi har en normativ uppfattning om hur unga eller gamla anses vara. Genom åldern placeras vi in i olika sociala roller och följer man inte dessa mönster tillräckligt så uppfattas man som avvikande (Karlsson, 2010).

4.1.1 Intersektionalitet och dess komplexitet

McCall (2005) skriver om den komplexitet som finns när man studerar olika maktrelationer utifrån det intersektionella perspektivet. Hon beskriver bland annat den kritik som riktas till de kategorier som används och menar på att det finns en klyfta mellan teorier och den sociala verklighet man lever i. McCall illustrerar det som att man genom rådande teorier och kategorier inte lyckas få grepp om de

ojämlikheter som finns och den komplexitet som härrör därifrån. McCall skriver vidare om tre olika förhållningssätt, som just har velat åskådliggöra de flerfaldiga komplexa sociala relationer som man måste förhålla sig till i det intersektionella perspektivet. Vidare beskriver hon den antikategoriska komplexiteten, vilket är en strategi som bryter ner och undersöker hur kategorier är sammansatta. Dekonstruktionen av olika kategorier åskådliggör hur något som vid första anblick kan ses som en homogen grupp egentligen är en heterogen sammansättning av människor med olika sociala relationer. Därmed måste man dekonstruera huvudgruppskategorier, som exempelvis kön och etnicitet för att skapa en djupare förståelse. McCall beskriver det som att användningen av kategorier har blivit tvivelaktigt då det egentligen är vi människor som genom språket skapar dessa kategorier och det får sedan motsvara en hel grupps verklighet. Hon skriver även om det intrakategoriska perspektivet som beskriver hur man måste se till enskilda personers erfarenheter inom vissa grupper för att visa på den komplexitet som förekommer. För att beskåda hur olika maktstrukturer tar sig uttryck så kan man inte bara beskåda dimensioner inom en kategori utan man måste se till hur varje dimension skär igenom varandra. McCall illustrerar vidare om de ojämlikhetsstrukturer som förekommer inom sociala grupper och för att beskriva dessa måste man se till de relationer som finns och då måste man just tillfälligt använda sig av kategorier. Detta för att visa på hur sociala relationer ser ut samt hur de förändras, men den största vikten ligger inte vid att definiera en grupp. McCall benämner detta synsätt för interkategori, vilket är ett perspektiv som förenar de två tidigare förhållningssätt vi nämnt. Hon beskriver det som att interkategori vill illustrera den komplexitet som uppstår mellan flera olika grupper och inte bara visar på den komplexitet som kan uppstå i en grupp utan visar på en analys som korsar samman de olika kategorierna utifrån olika klassifikationer (ibid.).

4.2 MAKTSTRUKTURER

Mattsson (2010) beskriver hur de maktstrukturer som finns i samhället för människan kan ses som något naturligt samt invariant och därför uppfattar vi dem inte alltid. Mattsson menar att man kan uppleva en trygghet i den position man har, trots att den kan vara underordnad. En sådan position kanske folk inte tolkar som ett strukturellt förtryck utan förklarar det utifrån individuella egenskaper. Mattsson menar att utifrån våra föreställningar som skapats av de maktstrukturer som finns, så finns alltid en norm att förhålla sig till. Normen ifrågasätts sällan, det gör dock det som avviker från den. Dessa normer och maktstrukturer blir mer osynliga på individnivå, då man kanske väljer att tolka de skillnader som man ser hos någon individ som naturliga. Mattsson illustrerar hur man på den konkreta individnivån oftast inte erfar den diskriminering som kan finnas, utan det är först när man studerar fenomen på strukturell nivå som man kan se tydliga mönster av strukturell orättvisa. Dock upplever man ofta denna nivå som något abstrakt och skilt från vår egen verklighet (ibid.).

De los Reyes och Mulinari (2005) beskriver även att man i den intersektionella analysen måste se både till den individuella, strukturella samt institutionella nivån för att skapa sig en förståelse för hur olika strukturer av förtryck tar sig uttryck och förstärker varandra. De beskriver vidare hur samhällets patriarkala strukturer påverkas av de åsikter som finns på institutionell nivå och berör därmed situationer för personer på individnivå. Dessa strukturella företeelser förstärks

genom samhällsinstitutioners klasstereotyper samt andra föreställningar som utgörs av en norm (De los Reyes & Mulinari, 2005).

4.3 HUR VI FÖRSTÅR VÅR VÄRLD

Inom det intersektionella perspektivet talar man just om begrepp som kön, klass, etnicitet och sexualitet. Dessa begrepp har funktioner som kategorier och Mattsson (2010) beskriver att kategorier är något som används för att tolka och förstå det vi upplever. Hon menar att människan tolkar sin verklighet utifrån det man tror sig veta och på så sätt skapar människan sina föreställningar om hur saker och ting förhåller sig. Utifrån det konstruktivistiska perspektivet så menar Mattsson att människor utifrån sina gemensamma handlingar tolkar och förstår sin omvärld. Genom detta skapar man sig en gemensam förståelse av verkligheten. Människan utvecklar exempelvis en gemensam förståelse om vad som är manligt och kvinnligt samt vad dessa könsroller innebär (ibid.).

4.4 KATEGORI, DIKOTOMI OCH STEREOTYP

Mattsson (2010) beskriver att kategorier kan förstås på tre olika sätt. Det förstnämnda är att man primärt använder begreppet ”kategori” för att beskriva hur människor kognitivt strukturerar saker i sin omvärld (Mattsson, s 39). Kategorierna kan vara allt från kön till saker och dessa kategorier behöver inte ha några kopplingar till makt utan det är bara ett sätt att tankemässigt gruppera sin omvärld, beskriver Mattsson.

Ett annat begrepp Mattsson (2010) nämner är ”dikotomi”, vilket innebär hur man genom språket delar upp motsatspar (Mattsson, s 40). Exempelvis man–kvinna eller svart–vit och det som finns däremellan anses vara något som rubbar strukturerna. För att förstå detta utifrån ett intersektionellt perspektiv så måste man ta hänsyn till både språkets betydelse samt lägga vikt vid den maktrelation som kan finnas mellan olika kategorier menar Mattsson.

Mattsson (2010) beskriver att utifrån kategori och motsatspar så är ”stereotyp” ett begrepp att utgå från när man vill förenkla och förstå sin omvärld (Mattsson, s 41). Detta genom att ta fasta på egenskaper hos människor eller grupper. Genom att tillskrivas en stereotyp bild hämmas och osynliggörs man i förhållande till den person man är och man kan genom en stereotypifiering bli begränsad i hur man blir tolkad och uppfattad. Dessa föreställningar är ofta utformade utifrån faktorer som kön, sexualitet, klass och etnicitet. Exempelvis kan en hemlös kvinna tillskrivas egenskaper som ett smutsigt offer och förstås utifrån denna stereotypa uppfattning (ibid.).

4.5 HEGEMONI

Hur vi kategoriserar vår värld utifrån olika kategorier, som dikotomier och stereotyper, skapar strukturer och föreställningar om vad som anses som normalt samt avvikande. Mattsson (2010) illustrerar hur maktstrukturer om vad som är normalt och avvikande befästs av de grupper i samhället som är överordnade. Detta i sin tur påverkar hur andra människor kommer att förstå samt tolka världen och på så sätt utgör de privilegierade grunden för de strukturella orättvisor som finns i samhället. Mattsson beskriver hur den franske filosofen Michel Foucault illustrerar detta genom att det är de som har makt i samhället som skapar kunskap

och på så vis förmedlas en bild av hur man tolkar och förstår samhället som gynnar de som innehar de högre positionerna. Mattsson (2010) beskriver vidare att på så sätt kan man inte enbart tolka världen som en konstruktion, utan för att skapa en förståelse måste man även se till de intressen som samhällets elit producerar.

Hur människan förstår världen påverkas av hur gynnade grupper ser på vår värld och detta är något som kan förstås utifrån Antoni Gramscis begrepp hegemoni, som betyder överordnad (Mattsson 2010, s 36). Mattsson beskriver att det sätt som de privilegierade förstår världen på är det som anses allmängiltigt och detta införlivas i sin tur av alla medlemmar i ett samhälle. Detta får effekter för underordnade grupper då exempelvis arbetarklassen utgår från den tolkningsram som borgarklassen skapat och på så sätt accepterar de sin underordnade position (ibid.). Mattsson illustrerar hur resonemanget kring hegemoni kan överföras från klass till exempelvis kön, etnicitet och sexualitet. Detta då överordnade gruppers föreställningar även där blir gällande för det som anses som det normala samt avvikande.

4.6 GENUS OCH HETERONORMATIVITET

Mattsson (2010) beskriver att inom genusvetenskapen är det en central tanke att kön inte är något biologiskt skapat, utan kön ses som något som ständigt konstrueras samt reproduceras beroende på den sociala, historiska och kulturella värld vi lever i. Hur en man eller kvinna uppfattar sig är inte något givet utan varierar just beroende på sammanhang och de flesta av oss bär med oss föreställningar samt erfarenheter hur man förväntas vara i olika situationer. Exempelvis så förväntas kvinnan uppföra sig utifrån olika rådande femininiteter i olika sammanhang, precis som en man förväntas bete sig utifrån en maskulin norm (ibid.). Vad som uppfattas som typiskt manligt eller kvinnligt är något som varierar över tid och ligger i hur vi uppfattar och förväntar oss att vår omgivning ska agera samt antas vara, beskriver Mattsson. Genom våra handlingar, bemötande och språk så befäster vi normer genom att uppmärksamma olika former av beteende. Beteende som kan anses vara normalt respektive avvikande. Genom att leva upp till förväntade föreställningar så bidrar man till konstruktionen av kön och dess normer (ibid.).

Mattson (2010) beskriver hur man upprätthåller normer kring kön på olika nivåer i samhället samt refererar till Butler och beskriver det som att kön är något som skapas i många olika sammanhang och utifrån många olika nivåer. Mattsson beskriver, såsom Butler menar, att genus ofta är något som skapas utifrån sexualitet. Man menar att normer kring kön är något som skapas i relation till heterosexualiteten (ibid.). Mattsson beskriver det som att kvinnan förväntas vara på ett visst sätt samt klä sig på ett visst sätt jämfört med mannen som exempelvis anses ha tillgång till mer makt. Denna föreställning som finns om skillnader mellan könen beskriver Mattson, att Butler benämner, som den ”heterosexuella matrisen”(Mattsson, s. 46). Den beskriver hur människan ser heterosexualitet som den naturliga sexualiteten och människan förväntas vara därefter. En man förväntas vara tillsammans med en kvinna och det visar på att manligt och kvinnligt ska skiljas från varandra. En kvinna ska vara liten, slank och använda smink. En man ska vara stark. Mattsson beskriver även hur människan förvrider och stämplar människor som inte passar in i de normer som finns om manligt respektive kvinnligt (ibid.).

Hur just kvinnan tolkas utifrån den heterosexuella normen är något som Ambjörnsson (2003) skriver om. Ambjörnsson beskriver hur den normativa medelklassfemininiteten framställer kvinnor som avviker som sexuella, okontrollerade, ofina och icke respektabla. För kvinnor blir därmed kontrollen över sig själv en strategi för att undvika att bli stämplad som avvikande. Kvinnor är inte enbart i behov av en kontroll över sig själv, utan de är lika beroende av andras bedömning samt bekräftelse på att deras beteende duger (ibid.). Ambjörnsson beskriver att upplever kvinnan sitt beteende som bristfälligt utifrån andras föreställningar om hur en normativ kvinna bör vara, så kan en känsla av skam utvecklas utifrån att man känner att man inte räcker till. På så vis kan man förklara "skam" som en faktor som skapar femininitet, där kvinnor kan komma att känna sig tvingade att reglera sitt beteende (ibid., s 207). Ambjörnsson skriver att skammen på så sätt kan ses som ett sätt att göra skillnad mellan vad som anses som "goda" respektive "dåliga" kvinnor. Genom att vissa kvinnor anses som avvikande menar Ambjörnsson att vara tjej på rätt sätt befäster normen om hur en kvinna bör vara. Dessa föreställningar om vad som anses normalt är något som regleras, kontrolleras och konstrueras av oss själva och av andra. Dessa föreställningar om normalitet gestaltar hur olika maktförhållanden befästs i samhället genom att individer självmant anpassar sig till normer. På så sätt menar Ambjörnsson att vad som anses som normalt för en tjej styrs av handlingar som påverkas av olika former av makt, en individs självdisciplinering samt den interaktion som uppstår i mötet med andra människor (ibid.).

5. METOD

5.1 VAL AV METOD OCH ANSATS

Då studiens syfte är att studera och förstå unga studenters attityder kring droger och missbruk så har vi valt att använda oss av kvalitativ metod. Thomassen (2007) beskriver att i kvalitativ metod lägger man just vikten på att tolka, det vill säga hur individerna ser sin verklighet och den sociala kontext de befinner sig i. Thomassen redogör för att vi kan tolka och förstå olika fenomen ur olika teoretiska och vetenskapliga synvinklar. För att skapa en förståelse för våra informanternas attityder och hur de konstruerar sin verklighet, kommer vi att beskåda dem i rollen som subjekt och aktiva aktörer, något som Thomassen benämner som ett så kallat hermeneutiskt synsätt. För att forska kring unga studenters attityder till droger och missbruk vill vi därför lägga tyngdpunkten på den sociala interaktionen och därför kommer vi ha ett socialkonstruktivistiskt perspektiv. Konstruktioner är något som skapas och uppstår i interaktion mellan människor och genom dessa skapar vi vår verklighetsuppfattning och vår förståelse om oss själva som individer i en social gemenskap (ibid.). Eftersom vi är intresserade av att ta del av våra informanternas attityder vill vi förstå och tolka hur de konstruerar sin verklighet.

5.2 FOKUSGRUPPER

Vi har i vår studie valt att använda oss av fokusgrupper som forskningsmetod för att kunna belysa vårt syfte. Att använda sig av fokusgrupper, enligt Bryman (2011), innebär att man intervjuar flera personer samtidigt utifrån ett förutbestämt tema. Detta istället för att intervju personer individuellt. Bryman beskriver att när man väljer fokusgrupper som metod så är man intresserad av hur informanternas attityder formas i egenskap av medlemmar i en grupp. Genom att intervju en grupp människor samtidigt så kan man därmed få bredare utsagor från informanterna (ibid.). Detta då informanter i en fokusgrupp oftast måste reflektera över varför de svarar som de gör, eftersom andra i gruppen kan argumentera och ifrågasätta deras åsikter, beskriver Bryman. På så sätt kan man som forskare få fram svar från informanterna som kanske inte hade kommit fram i en individuell intervju. Fokusgrupper skapar en annan dynamik i samtalet än hur det exempelvis blir när man använder sig individuella intervjuer (ibid.).

Bryman beskriver att i en individuell intervju präglas dialogen oftast av en förutsägbar sekvens bestående av att man som intervjuvare ställer frågor och informanten svarar. Genom att använda sig av fokusgrupper så ville vi istället lämna över en viss del av kontrollen till deltagarna och ge dem större utrymme till att utforma sina diskussioner och svar. Billinger (2009) menar att det är den allmänna och kollektiva meningen som är viktig, det vill säga hur deltagarna i dialog med varandra värderar och förstår det ämne som diskuteras i en fokusgruppsintervju. Dock så kan en individuell intervju upplevas mer lämplig då man som forskare har ett känsligt ämne som ska avhandlas (ibid.). Trots det så beskriver Billinger att det ändå kan vara en fördel med fokusgrupper om man diskuterar ett känsligt ämne. Detta då deltagarna i en grupp kan få stöd av varandra när man diskuterar något mödosamt. Dessutom kan det i en individuell intervju upplevas svårare för en deltagare att dela med sig av erfarenheter till en

forskare som man aldrig har träffat förut (ibid.). Vi har beaktat dessa saker inför vårt val av metod, men anser att fördelarna med fokusgrupper överväger nackdelarna utifrån vårt syfte.

Vårt syfte är även att studera hur genus påverkar ens attityder till droger och missbruk. Vi ansåg då att fokusgrupper homogent sammansatta utifrån kön, skulle kunna ge oss en bild om hur kvinnliga respektive manliga studenters attityder tar sig i uttryck. För att inte deltagarna skulle känna att de behövde delge personligt känsliga erfarenheter, så formulerade vi våra frågor utifrån ett mer allmänt, övergripande perspektiv. Detta så att intervjupersonerna inte behövde svara på dem utifrån sina egna eventuella personliga erfarenheter som kan kännas kränkande att dela med sig av i en grupp. På så sätt försökte vi beakta den känslighet som kan uppstå i en fokusgrupp.

5.3 URVALSMETODIK

Då man i en kvalitativ studie oftast inte är intresserad av att göra generaliseringar, utan syftet istället är att frambringa kunskap, gör man oftast ett så kallat strategiskt urval av informanter som styrs av lämplighet (Johanssen & Tufte, 2003). Detta är något som kommit att prägla vårt urval och vi har därför valt att använda oss av snöbollsmetoden när vi funnit våra informanter. Enligt Bryman (2011) är ett snöbollsurval, ett icke-sannolikhetsurval, där man som forskare tar kontakt med individer som är relevanta för studien och dess frågeställningar. Med hjälp av dessa får man därefter hjälp att ta kontakt med andra individer. En nackdel med att använda sig av snöbollsurval är att det inte visar på någon statistisk representativitet för populationen (ibid.). Men vi ansåg att utifrån den begränsade tidsram vi hade att det var det mest lämpliga sättet att finna informanter som var relevanta.

Vår studie har bestått av två fokusgrupper med sex informanter i vardera grupp, vilka vi har funnit genom att ta kontakt med en manlig student, som är tjugotvå år, och en kvinnlig student, som är tjugooett år. Den manliga och kvinnliga studenten studerar vid två olika fristående kurser vid Göteborgs universitet och de fick i sin tur i uppdrag att ta kontakt med en annan student som i sin tur kontaktade en annan student. På så sätt fick vi ihop totalt tolv informanter till våra två fokusgrupper. Då genus är något som vi ska studera så har vi valt att göra grupperna homogena utifrån kön. Den ena gruppen har därav kommit att bestå av sex kvinnliga studenter mellan tjugo till tjugofem år och den andra gruppen av sex manliga studenter i samma ålder. Att vi har valt att använda oss av könshomogena grupper i våra intervjuer styrker vi med Wibeck (2010) som menar att homogena grupper underlättar en grupps intimitet och samförstånd. Givetvis kan man ifrågasätta om grupperna är homogena då kön, ålder och sysselsättning inte behöver betyda att man är en enformig grupp. Vi vill även poängtera att vi strävar efter att få en spridning i svaren på frågorna och vill inte frambringa någon konsensus bland deltagarnas åsikter och attityder. Dock vill vi se hur deras attityder kring droger och missbruk kan formas utifrån hur genus socialt konstrueras.

En nackdel med fokusgrupper är att det kan vara svårt att ordna praktiskt. Detta då man måste hitta en tid och plats som passar alla till skillnad från i individuella intervjuer då man kan vara mer flexibel (Wibeck, 2010). Vi visste att detta kunde vara ett orosmoment inför våra fokusgrupper, så därför bestämde vi i god tid i förväg både tid och plats för de två intervjuerna. Detta meddelande vi till

de två studenter som skulle påbörja rekryteringen och det tycktes som att det skulle passa alla. Dock fick vi ett bortfall i gruppen med kvinnliga studenter, då en hade fått förhinder under dagen. Vi bestämde oss ändå för att genomföra vår intervju eftersom det vore oetiskt gentemot de andra informanterna, som hade tagit sig tid att komma, att ställa in.

5.4 GENOMFÖRANDE

Inför våra fokusgruppsintervjuer så läste vi in oss på metoden för att vara väl förberedda. Halkier (2008) menar att det är viktigt med planering när man använder sig av fokusgrupper. Halkier tar bland annat upp att det är viktigt att tydliggöra sin roll som moderator för deltagarna, detta för att undvika förvirring. Inför fokusgruppsintervjun så förklarade vi därför att våra roller som moderatorer var att ställa frågor, men att vi inte skulle vara delaktiga i diskussionen. Vi var även noga med att sammanhangsmarkera innan intervjun, det vill säga förklara hur lång tid som avsatts samt hur intervjun skulle gå tillväga. Vidare berättade vi att vi skulle spela in deras diskussioner samt därefter transkribera materialet. Vi delade ut ett informationsbrev till samtliga medverkande.

För att frångå att deltagarna eventuellt skulle prata i munnen på varandra, så bad vi dem att försöka att inte avbryta varandra. Detta för att underlätta transkriberingen. Vi genomförde intervjuerna under samma dag, där vi började med de kvinnliga studenterna och avslutade därefter med de manliga. För att få en bra diskussion kring ämnet, så valde vi att ha öppna frågor som skulle ge deltagarna en ökad möjlighet att delta mer brett i diskussionen. Wibeck (2010) beskriver att man i fokusgrupper kan skilja mellan strukturerade och ostrukturerade fokusgruppsintervjuer. Detta beroende på hur styrande moderatorn ska vara och om det finns specifika frågor som ska besvaras. Vi skulle beskriva våra fokusgruppsintervjuer som ostrukturerade utifrån det att gruppmedlemmarna fick chans att diskutera fritt utan vår inblandning. Men å andra sidan hade vi en rad frågor som skulle ställas och på så vis kan man se våra fokusgruppsintervjuer som delvis strukturerade.

Anledningen till att vi inte utgick helt från en strukturerad intervju var för att vi inte ville styra gruppens interaktion, utan få en mer naturlig konversation mellan deltagarna. Wibeck (2010) menar att om man som forskare styr en intervju för mycket så finns det en risk för att forskarnas föreställningar och förförståelse reproduceras i informanternas svar. Dock är det inför analys av data bra att inte vara för ostrukturerade i fokusgruppsintervjuernas utformande. För att därför underlätta vår analys och bearbetning av materialet så gjorde vi en intervjuguide som bestod av nio olika frågor, se bilaga 1.

Dokumentationen av fokusgrupperna skedde genom ljudupptagning via diktafon. Halkier (2008) menar att det kan vara en fördel att genomföra en pilotstudie för att säkerställa hur ljudupptagningen blir. Vi ansåg att vi var förberedda nog genom att ha testat ljudupptagningar i den lokal vi skulle befinna oss, så att eventuella ljud från omgivningen inte skulle störa bandupptagningen. Vi upptäckte dock att det på grund av gruppens könshomogena uppsättning var extra svårt att urskilja vem som sa vad när vi skulle transkribera ljudinspelningen. Detta eftersom vissa röster var väldigt lika i tonläge. Vi gjorde dock ett ”röst-test” i början, där informanterna fick presentera sig, vilket underlättade särskiljandet av röster. Men då de ofta, speciellt i den ena gruppen, talade i munnen på varandra, så var det ibland ändå svårt att höra. Att transkribera material från fokusgrupper

visade sig vara tidkrävande. Dock så underlättade det vid transkriberingen att vi var två forskare, då någon av oss inte hörde eller missade vad som sades så uppmärksammade istället den andre det. En nackdel med fokusgrupper är, precis som Wibeck (2010) menar, att alla i gruppen kanske inte kommer till tals eller att medlemmar i gruppen inte alltid säger det de vill ha sagt på grund av det gruppsyck som kan uppstå. För att gruppen skulle känna sig avslappnad utförde vi intervjuerna på neutral mark, på institutionen för socialt arbete på Göteborgs universitet. Vi var noga med att poängtera att vi var intresserade av att höra hur de diskuterade ämnet och att allas åsikter var lika viktiga. Vi ville ha bort kravet, som eventuellt kunde finnas hos deltagarna, att de skulle diskutera klokt och politiskt korrekt

Dock lade vi märke till att inte alla kom till tals lika ofta, vilket gjorde att vissa i gruppen fick mer ledande roller. Kanske hade det varit en fördel med färre antal deltagare i grupperna? Om de hade varit färre personer så hade kanske klimatet i gruppen blivit annorlunda och fler hade kommit till tals? Samtidigt så fick vi en större spridning på svar genom att vi valde att ta med fler informanter. Eftersom vi inte ville gå in och styra samt påverka diskussionen i gruppen alltför mycket, höll vi oss enbart till att ställa våra frågor och däremellan antog vi en mer tillbakalutad roll. Vi försökte istället, med icke-verbal kommunikation, att söka ögonkontakt och titta lite extra då och då på dem som var lite tystare för att på så sätt försöka "bjuda in" dem i diskussionen. Detta för att ge alla deltagare möjlighet att säga vad de ville ha sagt. Inför fokusgruppsintervjuerna var vi även noga med att berätta för deltagarna att våra frågor inte hade något "rätt" eller "fel" svar. Detta för att skapa en avslappnad stämning, där informanterna lättare kunde dela med sig av sina tankar utan att känna några krav på att ge "kloka" svar. Vi ville på så sätt få en mer symmetrisk balans i intervjusituationen och vi poängterade att vi inte var några experter, utan att det var hur de diskuterade ämnet som var av väsentlighet.

Våra roller som moderatorer tydliggjordes även på så vis att vi förklarade att fokusgrupper skiljer sig från en vanlig kvalitativ intervju och att vi skulle ha ett passivt förhållningssätt som forskare. Som moderatorer ställde vi frågor som deltagarna sedan fritt fick diskutera, utan vår inblandning. Vi var dock medvetna om det spänningsförhållande, som Kvale (2009) beskriver kan uppstå vid intervjusituationer. Det vill säga förhållandet mellan professionell distans och personlig vänskap. Vi förstår att vår närvaro har påverkat deltagarna och vi försökte därför ha ett förhållningssätt som balanserade mellan personlig närhet och distans.

5.4.1 Arbetsfördelning

Eftersom vi har varit två författare, så vill vi även redogöra för hur vi har fördelat vårt arbete. Mestadels har vi arbetat tillsammans, med undantag för litteratursökning och instudering av viss litteratur. Vi har sedan suttit tillsammans och gått igenom vårt material samt litteratur och därefter skrivit tillsammans.

5.5 AVGRÄNSNING

Vi har i vår studie valt att utgå från unga studenters attityder till droger och missbruk. Helkama, Myllyniemi och Liebkind (2000) menar att attityd kan beskrivas som en allmängiltig känsla som antingen kan vara positiv eller negativ. Denna känsla kan förknippas med en fråga, ett objekt eller en individ.

Då vi i vår studie talar om droger, så menar vi narkotikaklassade preparat. Det kan vara alltifrån växter eller växtdelar som framkallar ett rus, kemiskt framställda medel, även preparat som läkemedelsindustrin tagit fram i medicinskt syfte (Billinger & Hübner, 2009). Detta är preparat som finns angivna i Läkemedelsverkets föreskrifter om narkotika (CAN, 2010). Dessa medel har olika former av egenskaper, men alla påverkar det centrala nervsystemet (CAN, 2010). Johnsson, Laanemets och Svensson (2009) beskriver att all hantering av droger är olagligt och på så sätt anses all användning av narkotika som missbruk. De tycker dock det är svårt att dra en gräns mellan bruk och missbruk när man exempelvis talar om alkohol och tablettmissbruk.

Utifrån vår intervjuguide med frågor inför fokusgrupperna, så valde vi att avgränsa oss utifrån fyra olika droger, så som GHB, cannabis, kokain och heroin. Att vi valde att centrera oss kring GHB var eftersom det anses vara en drog som sedan den kom till Sverige, i början av 1990-talet, har förknippats med de västra delarna av Sverige med Göteborg som centrum (Kuosmanen & Gullberg, 2010). Vi ansåg att drogen därför var relevant för vår studie, då Göteborg är den stad som våra informanter bor i. Anledningen till att vi valde cannabis var för att det är den vanligaste drogen bland båda könen och eftersom att cannabis är känt för att vara en debutdrog för de flesta narkotikaanvändare, enligt Statens folkhälsoinstituts rapport om Narkotikabruket i Sverige (2010). Vi valde även att avgränsa vår studie till kokain utifrån det Rask (2008) skriver om att kokainanvändningen främst förekommer i åldersgruppen tjuogoett till trettio år, något som matchar vår informantgrupp. Heroin valde vi eftersom den enligt Svensson (2005) är den drog som statistiskt sett ligger bakom de flesta narkotikarelaterade dödsfall. Vi har även i vår frågeställning valt att se hur genus påverkar unga studenters attityder till droger och missbruk. Ambjörnsson (2003) beskriver att genus är ett begrepp som illustrerar kulturella föreställningar om skillnader mellan vad som uppfattas som manligt och kvinnligt, det vill säga att genus är något socialt och kulturellt konstruerat. I studien kommer vi att använda oss av både begreppen kön och genus. Två begrepp som vi anser har samma betydelse, det vill säga att kön/genus är sociala konstruktioner. Vi är medvetna om att man kan kritisera vårt syfte med att studera hur genus påverkar studenternas attityder, då man utifrån det intersektionella perspektivet inte kan se ensidigt på termen genus. Man måste sätta genus i en kontext där till exempel klass och etnicitet vävs in. Då intersektionalitet är något väldigt komplext så är det svårt att beskriva det utifrån olika kategorier. Det paradoxala är dock att man samtidigt måste prata om kategorier för att kunna tolka och förstå hur maktstrukturer tar sig uttryck i samhället.

5.6 ANALYSMETOD

Vi har valt att använda oss av innehållsanalys som angreppssätt när vi ska analysera vårt material. Bryman (2011) beskriver att när man använder sig av innehållsanalys så innebär det att man letar efter olika teman i intervjumaterialet utifrån de citat som förekommer. Kvale (2009) menar att med hjälp av kodning och kategorisering så skapar man sig lättare en struktur och överskådlighet över sitt intervjumaterial, som i kvalitativa studier ofta är omfattande. Ofta utgår man från studies syfte för att finna innehållsliga aspekter av det som sägs, beskriver Wibeck (2010). Wibeck menar vidare att innehållsanalys utgörs av en process där man kodar sitt material för att finna tendenser och mönster i texten. För att inte vara selektiv i sin innehållsanalys är det viktigt att man noga redovisar för de olika

analysstegen genom vilka man har funnit mönster i sitt material. De teman som synliggörs i analysen återspeglar inte enbart de frågeställningar man utgått från i sin studie, utan även andra teman kan utronas. För att vara öppna för de mönster som framkommit i vårt material är det viktigt att vi inte låter våra egna frågeställningar styra analysen för mycket (ibid.). Wibeck (2010) beskriver att det är viktigt att vara systematisk och noggrann. Samtidigt menar Wibeck att man måste vara flexibel för de saker som framkommit samt saker som inte framkommit i diskussionen. På så sätt kan man få kännedom om områden som diskuterades mindre, samt teman som gruppen skapade själva genom deras interaktion. Teman som vi som forskare inte hade kunnat förutspå. Det är även viktigt när man analyserar att vara medveten om att mönster som synliggörs i en grupp kan skilja sig från den andra gruppen (ibid.).

5.7 ETISKA ÖVERVÄGANDEN

Vi har, som all samhällsvetenskaplig forskning bör göra, utgått från de forskningsetiska riktlinjerna för humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning (Vetenskapsrådet, 2002). Det innebär att vi under hela processen med uppsatsskrivandet haft dessa etiska principer i åtanke, för att undvika problemområden som kan uppstå i den asymmetriska maktrelationen mellan informanter och oss som forskare (Kvale, 2009).

5.7.1 Informationskravet

Inför våra fokusgruppsintervjuer sammanställde vi ett informationsbrev till samtliga informanter. I brevet presenterade vi oss, berättade att vi var socionomstudenter vid Göteborgs universitet samt vilket syfte vi hade med vår studie. Vi skrev även ut våra mejladresser för att de skulle kunna nå oss om eventuella funderingar skulle uppstå från informanternas sida i efterhand. Vi informerade även om att deras deltagande var frivilligt och att de hade rätt att avbryta sin medverkan, närhelst de önskade, oavsett om fokusgruppsintervjun redan var utförd (Vetenskapsrådet, 2002). I brevet framgick även att vi skulle spela in intervjuerna med diktafon och att materialet därefter skulle transkriberas. Vi informerade även om att de inte behövde svara på alla frågor om de inte ville. Kvale (2009) beskriver att huruvida man väljer att informera om studiens syfte kan vara ett etiskt osäkerhetsområde. Detta beroende på om man som forskare väljer att informera detaljerat om studiens fullständiga syfte eller om man väljer att undanhålla information ifrån informanterna för att inte påverka resultatet. Vi är medvetna om att när vi har informerat informanterna om studiens övergripande syfte, kan detta ha påverkat deras medverkan i fokusgruppen. Vi ser å andra sidan att det är av relevans att de är införstådda om studiens syfte, så att deltagarna inte blir förda bakom ljuset. Vi tror att den öppenheten gentemot våra informanter gör att vår trovärdighet som forskare ökar och därmed uppnår vår studie en högre vetenskaplig kvalitet.

5.7.2 Samtyckeskravet

Enligt samtyckeskravet har alla informanter rätt att själva bestämma om de vill medverka i studien (Vetenskapsrådet, 2002). Samtliga informanter har samtyckt till medverkan i studien. Då attityder kring droger och missbruk kan vara ett känsligt ämne, har vi som forskare haft överseende med detta. Vi formulerade

därför frågorna i intervjuguiden, så att de inte skulle vara personligt riktade, utan av en mer allmän karaktär.

5.7.3 Konfidentialitetskravet

Vi har i vår studie varit noga med att aidentifiera vårt datamaterial genom att ge informanterna fingerade namn, så att det skulle vara svårt att förknippa citat med en viss person. Detta för att värna om informanternas personliga integritet, så att de inte skulle känna sig utpekade och utsatta (Kvale, 2009).

5.7.4 Nyttjandekravet

Studiens material är endast avsett för studiens syfte och kommer inte att användas eller vara tillgängligt för andra än författarna och handledaren under processens gång fram tills publicering. Ljudfiler kommer att raderas och det transkriberade materialet kommer att förvaras på säker plats, så att inte obehöriga kan ta del av det (Vetenskapsrådet, 2002).

5.8 VALIDITET OCH RELIABILITET

Kvale (2009) menar att validitet inom samhällsvetenskapen handlar om att man undersöker det som man har för avsikt att studera. Begreppet handlar om att kunna visa på en giltighet och styrka i det material som ens studie bygger på. Begreppet reliabilitet utgår från att man som forskare ska styrka sin studies stabilitet samt pålitlighet, beskriver Bryman (2011). Wibeck (2010) beskriver att reliabilitet innebär att man som forskare ska kunna komma fram till samma resultat vid upprepade studier vid olika tidpunkter. Dock så kan man diskutera termerna validitet och reliabilitets lämplighet inom kvalitativ forskning och precis som Bryman beskriver så är det svårt att upprepa en kvalitativ studie eftersom sociala miljöer och sociala premisser är svåra att återskapa, då de är unika för den situation man då befinner sig i.

Bryman (2011) menar att man som forskare inom en kvalitativ studie exempelvis borde utgå från andra kriterier vad det gäller validitet och reliabilitet än vad kvantitativa forskare gör. Begrepp som tillförlitlighet och äkthet är bättre lämpade som kriterier när en kvalitativ studie ska bedömas. Tillförlitlighet kan delas in i fyra delkriterier. Dessa är ”trovärdighet”, ”överförbarhet”, ”pålitlighet” och ”möjlighet att styrka och konfirmera” sin studie (Bryman, s 354). Trovärdighet och överförbarhet är begrepp som kan förknippas med validitet. Pålitlighet kan likställas med reliabilitet, styrka och att konfirmera, vilket påvisar en studies objektivitet (ibid.).

Om man skulle diskutera begreppet trovärdighet utifrån vår studie om unga studenters attityder till droger och missbruk, så skulle man kunna påvisa det utifrån att vi i vår studie har utgått från de forskningsetiska riktlinjerna. På så sätt kan man säga att vi har utgått från de regler som finns inom forskning, något som Bryman (2011) beskriver är ett kriterium för att kunna uppnå trovärdighet inom forskning. Ett annat sätt att styrka vår studies trovärdighet är att vi låtit informanterna som deltagit i vår studie fått ta del av det resultat vi frambringat och på så sätt har de kunnat styrka om vi uppfattat deras verklighet på rätt sätt. Då det inte går att upprepa denna studie eftersom den är unik i sitt sammanhang, så har vi strävat efter att så fylligt som möjligt beskriva de detaljer som vår studie utgörs av. Detaljer som exempelvis beskriver ålder, kön och sysselsättning. På så sätt visar vi på vad som är unikt för vår studie och då kan andra utifrån vår

beskrivning, själva bedöma om de anser att de skulle kunna upprepa liknande resultat i annan miljö. Detta genom att vi noggrant har redovisat för vår studies tillvägagångssätt och procedurer, samt faser i forskningsprocessen som exempelvis problemformulering, intervjumaterial, metod och urval. Utifrån att ha gjort detta så kan vi visa på en pålitlighet i vår studie, vilket gör det lätt för andra att kunna granska och kritisera vår studies tillvägagångssätt.

För att styrka och bekräfta vår studies resultat har vi i största mån försökt att inte låta våra kunskaper och erfarenheter styra de slutsatser vi har dragit i vår studie. För att göra oss fria från att våra värderingar ska ha styrt resultatet så har vi redovisat vår förförståelse i slutet av detta kapitel. I fråga om vår studies äkthet så har vi i vår studie försökt att skapa en så rättvis bild som möjligt av de attityder som visats i våra fokusgrupper. Samtidigt bör man vara medveten om att det är vad vi som forskare anser vara en rättvis bild och tolkar vad vi ser utifrån vår förståelsehorisont, detta kan man läsa om under rubriken förförståelse.

5.8.1 Generaliserbarhet

Bryman (2011) menar att informanter i en kvalitativ studie inte är representativa för en befolkning. Därför kan man exempelvis inte vid fokusgrupper få fram resultat som är statistiskt generaliserbara, såsom Wibeck (2010) beskriver det. Bryman menar vidare att den kvalitativa forskningen istället kan generaliseras till teori. När man bedömer generaliserbarheten i vår studie är det med andra ord de slutsatser vi drar utifrån vår teoretiska ram som är det väsentliga. Det vill säga att vi utifrån vårt material och resultat gör kopplingar till teori och andra jämförbara studier. Detta benämner Bryman som ”måttliga” generaliseringar, det vill säga att generaliseringen är mer begränsande vid vår typ av urval som är selektivt. Vi är därför medvetna om att vår studie inte kan ge en generell bild av unga studenters attityder till droger och missbruk. Men vi kan istället visa på hur det kan gestalta sig för en grupp unga studenter utifrån en viss kontext.

5.9 ABDUKTION

Vi har i vår teoribildning använt oss av en kombination av den induktiva och deduktiva modellen. Larsson (2005) beskriver att en sådan strategi kan kallas för abduktion. Med det innebär att vi har sett till de mönster och begrepp som visat sig i vårt material och på så vis arbetat delvis induktivt. Samtidigt så har vår studie präglats av olika teorier som format våra frågeställningar, exempelvis så har teorier om genus präglat vårt syfte.

5.10 FÖRFÖRSTÅELSE

Inom hermeneutiken finns en grundtanke som innebär att vi tolkar och förstår saker utifrån erfarenheter som vi bär med oss – så kallade förutsättningar, beskriver Gilje och Grimer (2003). Dessa förutsättningar kan bland annat vara språk, begrepp, trosuppfattningar, föreställningar och personliga erfarenheter (ibid.). Den tyske filosofen Hans-Georg Gadamer, som var den mest betydande förnyaren av hermeneutiken under förra seklet, kallade dessa förutsättningar för förförståelse eller fördomar och menar att världen aldrig är ny för oss (Thomassen, 2007). För att vi överhuvudtaget ska förstå den värld vi lever i är förförståelsen nödvändig och genom våra tidigare erfarenheter bär vi med oss en förförståelse som påverkar hur vi uppfattar och tolkar vår omgivning, beskriver

Thomassen. Genom vår förförståelse bär vi på så sätt med oss en förväntan och antaganden om vad det är vi letar efter när vi forskar, en så kallad förväntningshorisont (ibid.).

I vår studie är vi medvetna om att vår förförståelse och förväntningshorisont till viss grad påverkar hur vi tolkar våra fokusgrupper. Den kunskapen vi bär med oss skapar en djupare förståelse för det vi möter och ger oss olika former av erfarenheter och det är det precis som Thomassen (2010) nämner svårt att sätta denna form av förförståelse inom parantes. Vår förförståelse tar sig uttryck på så vis att vi bland annat ser på genus som något socialt konstruerat som människor reproducerar genom handling och interaktion (ibid.). Denna förförståelse är något som påverkar hur vi tolkar de olika könsens attityder. Vårt förhållningsätt till missbruk är att vi ser på det som ett socialt problem som kan uppstå i en relation till andra samt i relation till samhället i stort. Solarz (1990) nämner då bland annat kamratrelationer, och att det kan vara uttryck hos en individ som har utlösts av olika sociala och psykiska problem. Vi är även medvetna om den forskning som talar för att det finns viss genetisk benägenhet till att utveckla ett missbruk, så som Solarz beskriver det i sin rapport från Brottsförebyggande rådet. Johnsson, Laanemets & Svensson (2009) menar att missbruk kan beskrivas som både ett individuellt problem och ett samhälleligt problem. Våra erfarenheter av droger är att vi båda har arbetat och praktiserat inom områden i det sociala arbetet som berör missbruk. Vi bär med oss en kunskap kring hur droger påverkar människor samt vilka droger som är vanligt förekommande och vilka konsekvenser det kan föra med sig. Dock så är vi trots dessa kunskaper och erfarenheter öppna för den bild våra informanter har gett oss om hur de ser på droger och missbruk, eftersom det är vårt syfte att just se till hur ungas attityder till missbruk ser ut. Vi är även medvetna om att vi som kvinnor kan påverkas av detta när vi tolkar hur genus präglar vår studie. Detta då vi kanske kan ha en större närhet till de kvinnliga informanterna utifrån olika intersektionella faktorer såsom kön, sexualiteter och klass.

6. RESULTAT

6.1 ATT DEFINIERA EN DROG

Tjejgruppen:

Fokusgrupperna diskuterade först vad en drog är och tjejgruppen kom snabbt in på huruvida alkohol ses som en drog eller inte. Tre av tjejerna ansåg att alkohol kan ses som en form av drog. Amanda menade att alkohol är något historiskt samt kulturellt betingat och därför ser många inte alkohol som en drog. Dock så menade hon att alkohol kan vara farligt och att det kan leda till våldsbrott.

Tjejerna diskuterade också hur man utifrån olika kriterium kan se på en drog, vilket det rörde delade meningar om. Lotta beskrev hur lagen säger var gränsen för en drog går. I gruppen framkom även vad som definieras som en drog egentligen bara har att göra med hur farligt det är. De gjorde olika försök till att definiera vad en drog är. Någon menade att hur beroendeframkallande något anses vara har inte att göra med om man ser det som en drog. En annan ansåg att det medel som orsakar ett beroende är en drog. Tjejgruppen gjorde även olika gränsdragningar mellan olika droger. Följande citat är ett exempel på hur de diskuterade kring droger och beroende.

Carin:[...]man pratar om just droger som heroin och så vidare, då blir det helt plötsligt... så fort du tar det, så har du tagit en drog. Men om du skulle testa att dricka kaffe och bli beroende av kaffe, då säger man att man är... att det är typ en drog, men det är inte så att du tar kaffe en gång och blir beroende...

Stina: Nä, precis

Carin: ... eller så... det är ju ganska olika, man drar ju ganska olika gränsdragningar.

Red anm.: i citaten så benämner vi en kort paus med tre punkter "...” och när något är bortaget från citatet så benämner vi det med "[...]”. En längre paus förklaras med "[paus]”.

Killgruppen:

Även i killgruppen rörde det delade meningar om huruvida alkohol är en drog eller inte. Dennis menade att alkohol inte har samma klang som droger har, han menade att det kan ge mycket värre konsekvenser än vad en drog gör. Jesper menade att alkohol är mer socialt accepterat jämfört med droger. Droger är något som han ser som något väldigt farligt. Killarna var även inne på en diskussion att om man inte dricker alkohol så ses man som socialt avvikande. Om man går ut på krogen och är nykter så riskerar man ofta att bli ifrågasatt av andra. Det anses okej om man förklarar att man är bakis eller ska ha en vit månad, men gör man det för att man tänker på sin kropp så är det inte lika accepterat.

Killgruppen resonerade att hur man tolkar något som en drog har att göra med huruvida man benämner det med positiva eller negativa termer. Dennis menade att om man pratar om droger har det en negativ klang. De framhävde även alkohol med negativa egenskaper i form av den är förstörande för kroppen, samt skapar bråk och konflikter. De menar även att på något sätt så måste det finnas en laglig drog i samhället, som en ”morot” och för att hålla folk borta från tyngre former av droger. Man nämner att alkohol ses som något socialt accepterat, men att det nog är farligast av allt. Jesper och Stefan resonerade följande kring detta:

Jesper: Nä men så här allmänt om droger så tänker jag alkohol, det är sjukt att alkohol är lagligt, det är ju det...det måste ju bara ha att göra med traditioner för att jag tycker att det är en väldigt förstörande drog liksom. Ja ur många aspekter alltså. Både för kroppen, för hjärnan, för alltså om man bara som sagt går ut en kväll i Göteborg så ser man ju så mycket bråk och konflikter och tårar liksom...

Stefan: Det är många som säger att om alkohol kom idag så skulle det vara olagligt, men samtidigt så måste vi väl ha nån sorts laglig drog för att hålla folk borta från det tyngre på något sätt. Att alkohol är det som dödar mest personer i förhållande till singelolyckor och trafikolyckor och ja allt möjligt som finns. Men tänk om det skulle varit tvärtom, att alkohol skulle komma idag...om det var lagligt med heroin, det känns som att det är som en liten morot som samhället ger folket, att man får dricka alkohol...att det är accepterat. Men samtidigt... det är nog farligast av allt, tror jag. Av alla droger, så att säga...

Flera i killgruppen ansåg även att droger har en negativ klang och ses som någonting väldigt dåligt. Gruppen menade hur man väljer att prata om ett beroende samt drog har betydelse för hur farlig drogen upplevs att vara. Någon i gruppen betonade återigen att vad som anses som socialt accepterat är avgörande för vad som kan definieras som en drog. Det framkom även att man gör en skiljelinje mellan vad som är legalt och illegalt.

6.2 DROGERS TILLGÄNGLIGHET

Tjejgruppen:

Tjejgruppen diskuterade drogers tillgänglighet och de menade att om man skulle vilja få tag på droger så är det lätt att få det. En tjej menade att även fast man inte har någon direkt kontakt, så är det bara att fråga runt lite så kan man få tag på det. Några av dem visste vem de skulle fråga för att få tag på det i sin hemstad. Flera i gruppen sade att det alltid finns någon i ens närhet som har rökt på. Stina sade att det räcker att känna en person så är det bara några steg bort till något ”tyngre”. Kajsa berättade att hon tycker att det går att få tag på droger lite överallt, men samtidigt menar hon att man måste finnas inom samma krets. Carin ansåg också att det är lättare att få tag på droger när man känner någon. Att droger finns i närheten av de kvinnliga studenterna i gruppen visar bland annat följande citat på:

Amanda: aaa, men som i Göteborg, så känns det mer som att man kanske hamnar på ställen där folk röker på.[...] man sen får ta initiativet.

Det framkom även att man kan tycka att drogers tillgänglighet i Sverige skiljer sig från andra länder och städer. Såsom i Oslo, där menade Stina och Amanda att när de bodde där så kunde någon bara komma fram till någon på gatan och erbjuda droger. Så tillgängligt är det inte i Sverige menade de.

Killgruppen:

I killgruppen framkom även där att droger finns i deras närhet. Dennis menade att han skulle vilja få tag på droger så skulle det inte vara några problem, men han menade att han skulle få anstränga sig lite som att ringa ett par samtal sedan hamnar man hos rätt person. Olle uppgav också att droger är väldigt lätt att få tag på. En annan i gruppen sade att han har bekanta som arbetar inom restaurangbranschen som har sagt att det är väldigt vanligt med kokain och tyngre droger där. Stefan beskrev att cannabis och kokain är väldigt lätt att få tag på och

han menade att i vissa städer som Oslo så är det bara att i princip sträcka ut handen på gatan för att få att få tag på droger.

6.3 BRUK ELLER MISSBRUK?

Tjejgruppen:

Tjejerna menade att vissa former av drogbruk alltid definieras som ett missbruk, eftersom drogerna kan vara så skadliga att man inte borde bruka dem överhuvudtaget. Stina menade att man kan se det som ett missbruk när man har ett dagligt bruk av en drog, samt har ett behov som bara uppfylls av drogen eller att man inte kan känna någon glädje utan den. Lotta ställde frågan om gränsen till missbruk varierar beroende på drog. Amanda tänkte att det har att göra med hur mottaglig man är för drogen och någon ansåg att det kan vara svårt att sätta en gräns för var definitionen för missbruk går.

En i gruppen frågade sig om det måste vara ett beroende för att det ska vara ett missbruk. Lotta beskrev att det inte behöver vara ett beroende, men när man använder något på ett ”felaktigt sätt” så kan man se det som ett missbruk. Amanda menade då att det då helt plötsligt blir väldigt normativt, för vad är egentligen ett ”felaktigt sätt”?

En diskussion startade i gruppen om huruvida man såg sin konsumtion av alkohol som missbruk. Kajsa menade att ett tecken på missbruk kan vara om man inte kan gå ut och festa för att man inte har tagit drogen. Att man inte kan ha kul utan att använda droger samt att man inte kan gå till jobbet utan att känna behov av en drog, menade hon. Carin sade då att alla egentligen är beroende av alkohol, eftersom när man är ute på krogen, så dricker man ju alkohol. En annan menade att det finns en skillnad mellan att man dricker för att man tycker om att vara berusad samt en skillnad om man inte klarar av att vists socialt om man inte är berusad.

Killgruppen:

Killarna ansåg att det är svårt att sätta en gräns för när något ses som ett missbruk, men de menade att ett missbruk är när man har förlorat kontrollen över bruket samt när det påverkar vardagliga saker runtomkring sig. Någon menade att det ses som ett missbruk när det tillstånd man är i när man tar drogen anses som det normala tillståndet samt att man inte klarar av att vara utan drogen. Följande diskussion visar detta:

Simon: Den här diskussionen har jag haft med många kompisar...och det är ju jättesvårt att säga skulle jag säga, men det är när man inte har kontroll över det, när man inte... det är lätt att säga egentligen...men alltså när man inte...

Dennis: När det påverkar det vardagliga livet...

Simon: Jaa, när man försummar andra grejer och det påverkar liksom negativt då... (paus) det behöver inte vara sådana här stora grejer det kan vara små grejer bara, men att det påverkar...

Dennis: mmmm

Simon: ...på ett negativt sätt då. eh...och att man måste ha det, att man liksom inte kan strunta i att ha det också så att säga

Jesper: Men liksom på nåt sätt också när det övergår från att vara... att man känner sig mer normal när man tar drogen än när man inte tar drogen, alltså att det tillståndet det känns bättre eller mer normalt för en...

6.4 VARFÖR BLIR MAN MISSBRUKARE?

Tjejgruppen:

I tjejgruppen ansåg man att ens umgängeskrets samt tidigare personliga erfarenheter, som exempelvis svåra händelser i ens liv, kan vara avgörande för om man kan fastna i ett missbruk. Någon uppgav att om man mår psykiskt dåligt så finns det risk att man hanterar det genom ett missbruk. I diskussionen framkom att man har olika lätt att bli beroende utifrån vad för drog det är. Några uppger olika historier som de har hört om hur man bara har tagit heroin en gång och då blivit beroende. Eller en historia som Kajsa hört, när hon gick i skolan, om att en tjej fick i sig knark via en drink och sedan var hon beroende. Citatet som följer nedan skildrar hur några i gruppen har hört om hur heroin samt kokain anses som starkt beroendeframkallande. De diskuterar även vad det är som gör drogerna så beroendeframkallande. Lotta menade att man får en sådan glädje av dessa droger, något som gör att man blir beroende. En annan diskuterade hur personliga egenskaper som karaktär är avgörande för om man fastnar i ett missbruk.

Kajsa: I högstadiet när det kom någon och pratade eller pratade om det här på skolan liksom. Så säger man att det är en tjej som fick nåt knark ihällt i sin dricka på någon fest på skolan...

Stina: Jaa

Kajsa: ... och hon blir jätte beroende av det här liksom såhär.

[Pratar i munnen på varandra]

Kajsa: Kan det hända eller?

Stina: Fast vet man då vad man är beroende av?

Lotta: Jag har hört samma om kokain fast det kom från min naturkunskapslärare liksom det är klart att han är...

Amanda: Jag har också hört om kokain. Eller jag har hört att kokain och heroin är så.

Någon säger: Har man fått i sig det en gång så kan man vara fast.

Stina: Men är kokain så beroende framkallande?

Lotta: Men så har jag hört att det inte handlar om det utan det som gör en beroende rent så...det handlar mer om att man får en sådan glädje...

Stina: mmm

Lotta: Att det gör att man vill prova igen. Alltså det är ju inte beroende på samma...

Kajsa: Men är man en svagare personlighet då bara liksom eller är det finns olika...

Lotta: Nää

[Gruppen skrattar]

Lotta: Inte själva beroendet tror jag har att göra med...det är väl en del genetik liksom. Hur lätt man har att bli beroende av saker. Och sen är det... och sen är det såna saker som gör att man provar saker igen fast man vet att det är dåligt från början...

En annan tjej i studien menade att många testar en drog av nyfikenhet samt experimentellt syfte. I gruppen framkom även att det finns olika grupper som använder olika droger, till exempel att kändisar testar kokain samt att psykedeliska droger är vanliga inom vissa kretsar.

Det framkom även i tjejgruppen att man anser att det finns två olika personlighetsdrag som kan göra att man faller in i ett missbruk. Den ena menade man är någon som har en problematisk bakgrund som gör att den har de svårare än andra och därför har ett behov att fly från ”den här världen”. Den andra personligheten menade att det är någon som faller in i fel umgängeskrets.

Gruppen fortsatte diskussionen vidare kring vad man anser om ett missbruk. Amanda och Lotta menade att inom vissa åldersgrupper kan det anses som lite coolt med droger och alkohol, men sen när det övergår till ett missbruk så blir det plötsligt något pinsamt samt något man skäms över. Man blir till en person som inte kan ta ansvar över sig själv, menade Lotta. Stina menade att alkohol är något som förknippas som en social sak, men när man sitter själv och dricker så är det inte socialt accepterat längre. Stina menade att det i vissa sociala sammanhang anses det mer avvikande att dricka. Alla i gruppen höll inte med om detta och Lotta undrade varför det skulle anses sämre att tycka om att vara full ensam än att vara i det i en grupp.

I gruppen framkom det att missbrukare är något som ingen vill vara. Stina menade att man som missbrukare inte klarar av verkligheten, men samtidigt menar hon att vem som helst egentligen skulle kunna falla in i ett missbruk.

Killgruppen:

I killgruppen var diskussionen kring varför man blir missbrukare betydligt kortare än vad tjejernas var. Men de benämnde bland annat också att umgänge är en avgörande faktor för om man fastnar i ett missbruk. Simon menade även att den avgörande orsaken först och främst har med genetik att göra och att vissa därmed har lättare att skaffa sig ett beroende om ens umgänge ger tillgänglighet till det. Även Dennis menade att tillgängligheten till en drog är en avgörande faktor och menade att om det hela tiden är svårt att få tag i droger så är det svårt att bygga ett beroende. Killarna nämnde även uppväxt, miljö samt sociala faktorer som möjliga orsaker till att man blir missbrukare.

En kille i gruppen trodde att missbruk inte har så mycket med umgänge att göra, utan att det just handlar om att vilja fly från verkligheten. Det rådde delade meningar om detta och Olle ansåg att flera saker spelar in för huruvida man fastnar i ett missbruk eller inte. Även hur man är själv som person är avgörande. Följande citat visar denna konversation:

Stefan: Ja alltså jag tror inte att det har så mycket med umgänge att göra... för jag har kompisar som både är storsäljare och pluggar ekonomi och typ kompisar som är, dreadskillar som sitter på ett café och jobbar på ett bageri som brukar droger då... så jag tror att det mest handlar om sig själv åå... som du var inne lite

på där fly verkligheten och när man väl får smak på det då... vill man bara ha mer.

Olle: Alltså jag tror verkligen såhär att genetik eh spelar roll att vissa är mottagligare, men jag tror också att det är liksom som Hannes var inne på att det är mycket annat också, som miljö, hur man umgås, alltså hur mycket[...]alltså så här även sociala faktorer och sådana saker kan... även om inte det förklarar ... förklarar allt så är det ändå en ganska stor del och framförallt umgänge och och miljö[...].

6.5 OLIKA TYPER AV DROGER

6.5.1. Ghb

Tjejgruppen:

I tjejgruppen var de osäkra på vad drogen GHB egentligen var för något. Det kanske var en våldtäktsdrog eller partydrog, menade de. De diskuterade drogen som att det är något som man kan framställa själv, att medlet är en vätska samt att folk som använder GHB vanligtvis är samma grupp av människor som dricker hembränt. Man ansåg att GHB är något smutsigt och någon gjorde en jämförelse med rengöringsmedel. Gruppen hade även en uppfattning om att det är något vanligt förekommande i kranskommuner eller småstäder. Lotta menade att GHB har varit stort i Göteborg. Det framkom att någon hade hört om dödsfall i media och de ansåg som en farlig drog. I gruppen trodde man även att det är drog som yngre använder sig av och börjar man använda det så fastnar man lätt i något annat. Någon benämnde att det var vanligt förekommande bland ”moppe-pojkar” och områden som ”Partille”.

Killgruppen:

Killgruppen var än mer osäkra än tjejgruppen gällande vad GHB var för typ av drog. Tre stycken i gruppen hade ingen aning om vad det var för drog. Jesper beskrev att han har hört talas om drogen. Han vet dock inte vad den gör, vad den har för konsekvenser samt hur den ser ut. Hannes frågade gruppen hur man intar denna drog och Olle förklarade det som att det är något flytande som man doserar i en kork samt därefter dricker. Han beskrev en historia från ”Göteborgskalaset” där folk gick in på toaletterna och tog det.

6.5.2 Cannabis

Tjejgruppen:

I intervjun framkom att cannabis sågs som något väldigt vanligt och det sågs som något accepterat, trots att det är olagligt. Diskussion kring huruvida cannabis är farligare än alkohol uppstod i gruppen. Kajsa menade många anser att cannabis inte är mycket farligare än alkohol och att alkohol till och med kan vara värre. Stina uppgav att cannabis anses som något socialt accepterat, vilket de flesta höll med om. Lotta menade att om det var någon drog som skulle legaliseras så skulle det vara cannabis.

Samtidigt poängterade gruppen att man ser cannabis som en drog. Amanda sade att det är en drog som man blir slö utav samt att man inte blir lika utåtagerande av den, som man blir av alkohol. Hon menade att genom att använda cannabis så skadar man sig själv, inte andra. Amanda nämnde även att det finns länder där det exempelvis är lagligt, samt att den kan användas i medicinskt syfte

som mot exempelvis reumatism. Gruppen diskuterade konsekvenser av att använda drogen och beskrev hur de hört man kan få hjärnskador, psykoser samt minnesförluster.

Lotta menade att även alkohol kan skada minnet. Kajsa berättade att hon känner att hon mindes mycket bättre förr och funderar på om det kan ha att göra med att man har blivit äldre samt att hon nuförtiden konsumerar mer alkohol, då hon är student som festar mycket. Lotta sade att folk i deras ålder dricker hur mycket som helst.

Gruppen fortsatte att diskutera cannabis. Stina ansåg att det ofta är en inkörsport till något annat som exempelvis kokain. Vissa ansåg dock att cannabis inte behöver vara en inkörsport till andra droger utan såg det lite mer som en ”majjakultur”. Lotta menade att hon känner många som har rökt på, men som aldrig skulle kunna tänka sig att testa kokain. Stina tyckte å andra sidan att man normaliserar det hela genom att prata om cannabis som någon slags ”kultur” och menade på att det är ett lika stort steg att använda kokain som cannabis eftersom de båda är klassificerade som droger. Gruppen menade även att alkohol och tobak kan vara en inkörsport till att använda cannabis.

Killgruppen:

Stefan ansåg att han accepterar cannabis och menade på att man inte ”hamnar i helvetet” eller får några skadliga men om man ”röker på” ibland. Dennis ansåg att det är som med allt beroende, det vill säga att han skulle inte vilja vara beroende av alkohol som en alkoholmissbrukare och inte heller beroende av cannabis på samma sätt. Dennis menade dock att han inte ser något fel med att ”röka på” ibland. Det är precis som att dricka då och då sade han. På så sätt går alkohol och cannabis att likställa med varandra, menade Dennis.

Simon kom även in på en diskussion kring alkohol och menade att även om man vet att alkohol inte bra för en, så dricker man det ändå. Han menade att cannabis inte har riktigt samma ”drogklang” för honom som andra tyngre droger har. Stefan menade att eftersom cannabis är lagligt i vissa länder så känns det mer accepterat. Gruppen diskuterade också att cannabis kan vara en inkörsport till tyngre droger till skillnad från alkohol, såsom Dennis uttryckte det:

Dennis: Och det handlar ju väldigt mycket om att det är förbjudet också... att där man får tag på marijuana så kanske den personen också vet vart man kan få tag på nåt lite tyngre och så kanske den personen vet något lite ännu tyngre än det. Alkohol köper man på systembolaget, där går det ju inte att få tag på nåt tyngre än alkohol [...].

Någon i gruppen menade även att alkohol hade gett honom mycket värre upplevelser än vad han haft med cannabis. Det räcker till exempel med att gå ut en kväll på stan och se hur mycket problem som fylla skapar, sade han. Han menade att cannabis är mer något som man använder hemma, att det används i ett avslappnande syfte och därmed har det ett annat användningsområde än alkohol.

Samtidigt poängterade några att cannabis kan vara farligare än alkohol. Jesper menade att han haft kompisar som fastnat i ett cannabismissbruk, där deras normala tillstånd har blivit det tillstånd som är när de är höga. Detta tillstånd har på så sätt påverkat deras vardagliga liv, så som vänner, skola samt familj. Jesper menade att det psykiska beroendet till cannabis kan bli mycket farligare än det psykiska beroendet till alkohol, eftersom cannabis uppfattas som mer bekvämt ur russynpunkt.

6.5.3 Kokain

Tjejgruppen:

Spontant så tänkte tjejgruppen på kändisar när vi nämnde kokain. De benämner bland annat kokain som en ”Stureplansdrog” och följande citat illustrerar hur detta kunde ta sig uttryck:

Stina: Lite disco, liksom lite fest, men ändå på någon krog... Lite London, lite modeller, liksom...

Lotta: Alltså man märker verkligen hur lite kontakt vi har med den världen alltså... vi har hört det här... och man har... det är så mycket medialt liksom...

Stina: aaa

Lotta: Man hör i media såhär... kokain är ett jätteproblem... å Persbrandt å folk på avenyn å...

De ansåg vidare att kokain är något som förknippas med status, lyx och nöjen. Någon menade att när man tänker på kokain så tänker man inte på en hemlös person på något ”sunkigt” ställe. Det är inget som förknippas med något ”pundigt”. Några i gruppen menade att kokain framställs i filmvärlden som en drog där det ska ses så ”himla fint”.

Killgruppen:

Gruppen beskrev kokain utifrån ord som ”Stureplan” samt att det är något som är lite dyrare. De menade att det förmodligen är fler som brukar det än vad man vet om och att det på så sätt nog är en ganska vanlig drog. Simon menade att även fast den är vanlig, så är det en drog som han själv inte skulle se sig ta. Jesper ansåg att tar man kokain så har man pengar och ”normala” håller sig mer till cannabis, något som även Stefan diskuterade i följande citat:

Stefan: Jag förknippar det med, som du var inne på 'big shot'... jag var i säljbranschen i Oslo. och dom storsäljarna som hade hand om stora kunder och stora borättslag och sånt... nästan alla dom brukade kokain, varje dag innan möten... och då de var på lite finare fester på helgerna... och alla använde kokain... och det känns som nån sorts skikt där vi normala håller oss på nåt sätt till cannabis [...] det blir väldigt mycket vanligare bland dom som har lite pengar och dom som har lite status i vardagen dom använder kokain, tycker jag...

6.5.4 Heroin

Tjejgruppen:

Heroin förknippade tjejerna med sprutor och blodsjukdomar och på så sätt känns drogen väldigt smutsig, menade Lotta. Stina sade att den inte känns glamourös överhuvudtaget. Hon menade att det känns som ett väldigt stort steg att sätta en spruta i armen på sig själv och ansåg att det känns väldigt ”misär”. Heroin var en drog som gruppen hade svårt att se som den första drog man tar och de hade föreställningar om att om man tar heroin en gång, så är man definitivt fast i bruket. Amanda menade liksom Stina, att det är ett stort och brutalt steg som man tar om man väljer att injicera heroin.

Vidare menade gruppen att bruka heroin är något som sker i väldigt slutna kretsar och att det inte är något som man snubblar på. Återigen poängterade Stina att det är något otroligt smutsigt och att det inte är socialt accepterat i någon form. Detta är något som även Lotta beskrev. Lotta menade att heroin är något, som utifrån uppväxten i skolsammanhang, har målats upp som det absolut värsta. Hon menade att det satte skrällen i en.

Killgruppen:

Killarna definierade heroin som att när man använder den drogen så är man ”nerkörd”. De illustrerade en bild av en person i en gränd som ”sätter en spruta i armen”. Simon menade att när man väl har börjat med drogen heroin så har man nått den yttersta gränsen och hamnar man där så är det lätt att gå vidare på den banan. Testar man heroin en gång, så har man fastnat. Stefan uttryckte följande:

Stefan: Ja det är väl när man väl har stoppat in den här sprutan i armen så flyger själen ut genom samma hål känns det som...

Jesper menade att bruket av heroin inte är något vanligt förekommande. Han förklarade att om man till exempel brukar kokain, så kan man ändå sköta sitt jobb. Är man en heroinist så tar det missbruket upp hela ens liv. Gruppen menade också att heroin beskrivs som en drog som skapar ett tillstånd där det man upplever är som det bästa som har hänt en. Stefan menade att ruset beskrivs som att komma till en annan värld och beskrev det som har man en gång varit där vill bara tillbaka dit. Gruppen diskuterade även att de nog aldrig hört om någon som har testat heroin endast en gång, till skillnad från andra droger.

6.6 KÖN OCH MISSBRUK

Tjejgruppen:

Gruppen diskuterade huruvida man kan förknippa vissa droger till tjejer eller killar. Kajsa menade att när hon tänker på kokain så tänker hon på kvinnliga modeller och när hon tänker på heroin så tänker hon på en missbrukande tjej som sitter i ett gatuhörn. Gruppen var lite oense kring detta och Stina menade att när hon tänker på heroin och cannabis så tänker hon på båda könen. GHB däremot förknippar hon just med ”moppe-pojken” och kokain kan hon lika gärna förknippa med en man som med en kvinna. Lotta förknippade olika droger med olika ”kulturer” och typer av människor.

Gruppen var mer överens om att man tänker på en man när man tänker på vem det är som säljer droger, det vill säga langaren. De diskuterade vidare att de har den uppfattningen utifrån hur samhället ser ut i stort och detta beror på att det är män som oftast sitter på makten, beskrev de. Stina menade att hon också ser de som framställer och tillverkar droger som män. Lotta tänkte däremot att det även kan vara kvinnor som utgör denna arbetskraft. En smugglare kategoriserade Lotta däremot som en man.

Någon ställde sig frågan ifall ett visst kön är mer benägen till att bli fast i droger, då denne trodde att det var mer vanligt att män brukade droger. Gruppen diskuterade att det kanske kan vara så och Stina menade att hon anser att tjejer ska var mer kontrollerade och trygga i sig själva. Tjejer ska därför inte ha något behov av att bruka någon drog beskrev hon. Lotta menade också att en väldigt berusad tjej ses som något mer avvikande än en berusad kille. ”Röker en tjej på” för mycket, så reagerar omgivningen starkare jämfört om det vore en kille, menade Stina. Om en tjej använder droger så är det mer för att hon följer med andra och provar på drogen. Lotta definierar det som att kvinnan är mer passiv och mannen är mer aktiv.

Killgruppen:

Stefan menade att han anser att det är fler män som använder droger, speciellt de lite tyngre drogerna. Han nämnde samtidigt att den uppfattningen kan ha att göra

med att han själv umgås mer med män än med kvinnor. Dennis ansåg däremot att han tycker det är ganska jämt fördelat mellan könen. Jesper menade att han tycker att kokain är mer vanligt bland rika kvinnor och att det är något som han ofta upplever skildras i filmer. Några andra i gruppen höll med om att kokain förknippas med kvinnliga kändisar och modeller, någon nämnde Amy Winehouse som exempel. Hannes menade även att han har fått uppfattningen om att kokain i från när han bodde i London var betydligt vanligare bland unga tjejer än bland killar. Heroin såg han däremot mer som en ”manlig” drog.

Jesper ansåg att han tycker att killar är mer drogliberala när det gäller cannabis. Han menade att tjejer är lite mer negativt inställda till det och ansåg att tjejer kanske inte är lika öppna. Detta eftersom det finns en norm som säger att tjejer inte ska bruka droger. På så sätt kanske ett drogbruk ger upphov till skam, då ett sådant beteende inte hör till normen för tjejer, menade Jesper.

Stefan ansåg dock att han är överraskad över att så pass många tjejer använder droger, men han menade att tjejer kanske inte själva köper droger. Utan att de brukar droger när tillfälle ges. Att tjejer inte själva köper droger tror han inte har att göra med att de skulle vara snålare, utan han tänkte att det beror på att oftast så måste man gå till något skumt ställe för att köpa drogen. En tjej kanske då hellre väljer en kompis att gå dit istället för att hon ska gå dit själv, menade Dennis.

7. ANALYS

7.1 POSITIVA OCH NEGATIVA ATTITYDER

Något som vi märkte tydligt i vår studies resultat var att det fanns en tendens bland de unga studenterna att tillskriva alkohol mer negativa egenskaper än vad man exempelvis gör med cannabis. Till exempel nämnde Dennis att alkohol är något som kan ge mycket värre konsekvenser än vad en drog gör. Killarna framhävde alkoholens skadliga effekter. De beskrev att den kan vara förstörande för kroppen, att den kan skapa bråk samt konflikter.

I vår studie upptäckte vi även tendenser till att man likställde alkoholberoende med cannabisberoende. Man menade att ”röka på” ibland kan ses som samma sak som när man dricker alkohol. En av killarna beskrev att han haft mycket värre upplevelser av alkohol än vad han haft av cannabis. Killarna förde en diskussion kring att det är konstigt att alkohol kan vara lagligt utifrån dess förstörande effekter. Detta kan ses synonymt med det Bullock (2004) beskriver i sin studie om att många ansåg att alkohol var ett större problem än droger.

Dessa tendenser var tydligast i killgruppen, men även tjejerna diskuterade detta och menade att alkohol kan vara mycket värre än exempelvis cannabis. Cannabis var något som de kunde se som något socialt accepterat och studenterna hade en benägenhet att tillskriva droger, som cannabis positiva egenskaper. Tjejerna reflekterade kring att cannabis är en drog som inte skadar andra, då den inte anses ha samma utåtagerande effekter så som alkohol. Killarna framhävde delvis drogen som att den inte är så skadlig och att man inte ”hamnar i helvetet” av den.

Hur studenterna tillskriver alkohol negativa egenskaper samt cannabis mer positiva egenskaper kan tolkas och förstås utifrån det som Sato (2004) skildrar i sin rapport om hur ungdomsgrupper tillskriver alkohol negativa egenskaper. Detta för att få narkotika att framstå som något mer neutralt, som ett försök till att försvara drogen menar Sato. Rödner m.fl. (2007) beskriver hur även narkotikaanvändare i hennes studie har en tendens att tillskriva droger mer positiva effekter än vad de gör med alkohol, för att minimera de negativa effekterna för droger. Informanterna i deras studie menade att narkotika inte skadar andra människor i samma utsträckning som alkohol, då de ansåg att alkoholpåverkan ofta leder till att människor hamnar i bråk. Den nedvärderande synen på alkohol kan därmed ses som ett försök att etablera en positiv identitet i ett samhälle där narkotika inte är socialt accepterat. Utifrån vår studie får vi just en upplevelse av att vid vissa tillfällen så sker detta, för att just kanske försöka normalisera droger som cannabis och göra dess bruk av den mer accepterat. Detta är dock något som skiljer sig från den internationella forskningen vi har med i vår studie. I Garlitzs (2007) studie framkommer det nämligen att hennes informanter generellt sett hade en mer positiv syn till lagliga droger jämfört med olagliga droger.

Studenterna i vår studie tillskrev även olika former av droger olika egenskaper. Exempelvis beskrev de cannabis med mer positiva egenskaper än vad man gjorde med heroin. Heroin var istället något som, för både tjejerna och killarna, framstod som något väldigt smutsigt och använde man det en gång så var man fast i ett beroende. Vissa av tjejerna ansåg att cannabis inte behöver vara en inkörsport till tyngre droger, utan att det mer har med en ”majjakultur” att göra. De flesta informanterna i Satos (2004) studie är också av den åsikten att cannabis inte behöver vara en inkörsport, framför allt de som själva brukat narkotika. Vi tolkar

det som att tjejerna i vår studie menar att det skapas en subkultur kring drogen och att det är just den drogen som blir den gemensamma nämnaren för en viss grupp människor. Vi tror även att detta visar på att vissa studenter i vår studie inte ansåg att droger som cannabis kunde leda till ett ökat drogbruk, vilket går emot det som Bullock (2005) nämner i sin studie om ungas attityder kring cannabis. Bullock beskriver nämligen i sin rapport att många i hennes studie ansåg att legalisering av droger skulle öka drogbruket kraftigt.

Vi vill även poängtera att studenterna i vår studie inte enbart tillskrev alkohol negativa termer. Utan flera i vår studie nämnde att de såg droger som något farligt och tillskrev det därigenom inga positiva egenskaper. Jesper menade exempelvis att alkohol sågs som något socialt accepterat jämfört med droger som han såg väldigt farligt. Även andra i killgruppen beskrev droger som något med en negativ klang och sågs som något väldigt dåligt.

7.2 TILLGÄNGLIGHET OCH TILLÅTANDE ATTITYD

En kille menade att cannabis känns mer accepterat eftersom det är lagligt i vissa andra länder. Denna tillåtande inställning till cannabis är något som även Rytterbro (2006) beskriver. Rytterbro menar att unga människor idag i större utsträckning reser världen över och därmed möter nya kulturer och människor som kan ha en mer liberal syn på droger. Att studenterna i vår studie influerats av andra länder och dess attityder till droger visas exempelvis när de berättar om drogers tillgänglighet i Oslo jämfört med Sverige. I Oslo kan man bara sträcka ut handen på gatan, beskriver en kvinnlig student i studien. Även i Sverige beskriver studenterna att tillgängligheten till droger är att det är relativt lätt att få tag på. Många i studien ansåg att vill man få tag på droger så kan man det. Någon annan beskrev att om den skulle vilja få tag på droger, så skulle det inte vara några problem, men han skulle behöva anstränga sig lite.

Att studenterna i vår studie ansåg att det var ganska lätt att få tag på droger kan kanske förstås utifrån att de bor i större städer, så som Göteborg. Bullock (2005) menar även i sin studie att cannabismissbruket bland studenterna var mer vanligt förekommande i Stockholm, Göteborg och Malmö, samt bland de studenter som varit bosatta utomlands. I vår studie visade det sig även att studenter beskrev att droger även fanns tillgängligt i deras hemstäder, som i mindre städer som Linköping och Uppsala. Så i vår studie menar vi att vi därför inte kan påvisa om ens attityder till droger skiljer sig från om man bor i en storstad, liten stad eller har befunnit sig utomlands. Utan det tycks råda varierade uppfattningar, men att drogers lättillgänglighet ses som något normalt är vad som framkommer, oavsett om man befunnit sig utomlands eller bott i en mindre stad.

7.3 BRUK ELLER MISSBRUK, NORMER OCH AVVIKELSER

Rytterbro (2006) nämner att en del ungdomar i hennes studie ansåg att alla former av narkotikabruk kan räknas som missbruk. Vissa andra i Rytterbros studie gjorde en skillnad mellan bruk och missbruk. I Rytterbros studie beskrivs det även att man gjorde en skiljelinje mellan hur ofta man använde en drog, samt hur den intogs. I vår studie framkommer olika tankar om när man kan se ett bruk som ett missbruk. I tjejgruppen kan man konstatera att de hade väldigt svårt för att sätta en gräns för missbruk och gränsen kunde variera beroende på hur regelbundet drogen brukas samt hur mottaglig man är för drogen. Bland tjejerna framkom det

även att vissa droger är så farliga att all form av bruk ses som ett missbruk. På så sätt kan man förstå att de kvinnliga studenterna gjorde en skiljelinje mellan hur ofta man använder en drog, hur mottaglig man är samt hur farlig den anses vara. Detta är något som både Rytterbro (2006) och Sato (2004) nämner i sina studier då informanterna menar att allvaret med bruket kan variera utifrån hur tung drogen är samt hur ofta den används.

Tjejerna diskuterade även vart gränsen för konsumtion av alkohol går för att det ska anses som ett missbruk. Någon beskrev att det är ett tecken på missbruk om man inte kan gå ut och festa utan alkohol eller inte kan sköta sitt arbete. Det framkom även i gruppen att hur man ser på alkohol och beroende har att göra med vad som ses som socialt accepterat. Att gå ut och ”festa” är inte detsamma som att sitta ensam och bli full, menade en i gruppen. Det ifrågasatte Lotta som undrade varför det skulle vara sämre att tycka om att vara berusad i ensamhet än att vara berusad i grupp. En annan menade att det inte måste finnas ett beroende utan gränsen går när man använder något på ett felaktigt sätt. Killarna hade också svårt att sätta en gräns för när ett bruk övergår i ett missbruk, men de menade att kontrollen var avgörande för när ett bruk övergår till ett missbruk. Någon menade att missbruk kan ses som det tillstånd då det drogpåverkande tillståndet blir ens normaltillstånd. Även Kloos m.fl. (2009) beskriver i sin artikel att just kontroll är en viktig faktor för att inte uppträda avvikande. Detta är något som Kloos m.fl. menar är särskilt förknippat med den kvinnliga könsnormen, men vi har märkt i vår studie att både de manliga samt kvinnliga studenterna diskuterade kontroll i förhållande till missbruk.

Hur studenterna i vår studie bland annat definierade vad som är missbruk utifrån termer som socialt accepterat samt ”felaktigt sätt” kan förstås utifrån hur människor uppfattar och förstår sin värld utifrån vad som anses som en norm. Norm är något som kan förstås utifrån den heteronormativa matrisen, ett begrepp som Butler skapat och som Mattsson (2010) refererar till när hon beskriver hur människan konstruerar och upprätthåller maktstrukturer om vad som anses normalt eller avvikande. Mattsson menar att vi skapar och upprätthåller normer om vad som anses normalt eller avvikande utifrån den heterosexuella matrisen. Detta då heterosexualitet är något som anses mer naturligt och man förväntas vara därefter. Avviker en man eller kvinna från denna norm så uppfattas den som onormal då människan har en tendens att förvräda människor som inte ter sig som normen ska (ibid.). Mattsson beskriver att normen sällan ifrågasätts, men det gör däremot den som bryter från den. I vår studie ser man just tendenser av att de som avviker från normen anses som missbrukande. Exempelvis om man förtär alkohol ensam så anses det som ett felaktigt sätt och på så sätt upprätthålls normen om vad som anses som normalt. Hur det som anses som avvikande reglerar ens beteende är även något som Ambjörnsson (2003) beskriver och menar att kvinnor ofta anpassar sitt beteende efter vad som anses normalt för att undvika att bli stämplade som något avvikande. Hur studenterna i vår studie resonerar kring avvikelser visar just på hur de anpassar samt reglerar sina attityder och sitt beteende för att passa in i normen.

Dock visade det sig att några unga ifrågasatte varför det skulle vara felaktigt att inte vara som normen. Detta anser vi visar på att bland unga studenter finns en benägenhet att ifrågasätta normen. Sato (2004) menar på att just ifrågasätta normer visar på att man inte vill att någon annan ska bestämma hur man ska vara eller bete sig och det kan vara ett uttryck för att demonstrera frihet samt individualism. Det anser även vi att studenterna uttryckte i detta fall. Om man

skulle tolka detta utifrån ett intersektionalistiskt perspektiv, där man ser hur olika maktstrukturer och kategorier flätas samman (Mattsson, 2010), så skulle vi se till hur ålder och genus är något som just kan påverka ifrågasättandet av normer. Som till exempel när en ung kvinnlig student upplever sig ”fastlåst” i olika normer utifrån hur hon förväntar bete sig vara, så skapas det en motreaktion då hon inte vill vara någon som följer normen om vad som anses normalt.

7.4 FÖRESTÄLLNINGAR

I vår studie framkommer olika anekdoter kring droger och missbruk. Vissa var personliga berättelser där de själva känner någon som har varit med om någonting. Andra historier var mer av karaktär som de har fått dem berättade för sig av någon annan. Ett exempel är när Kajsa berättar om att hon har hört talas om tjej som fått sin dricka preparerad med någon drog på en fest i en skola. Kajsa berättar det som att tjejen blev direkt beroende av drogen. Lotta kommer in på att hon har hört samma sak om kokain från sin gamla naturkunskapslärare.

När det gäller vem som blir missbrukare så hade tjejerna en tendens till att illustrera olika former av kategorier. Den ena beskrivs som någon som har en problematisk bakgrund, som har det svårare än andra och därför har ett behov av verklighetsflykt. Den andra personligheten benämnde de som en person som fallit in i fel umgängeskrets. Någon i gruppen hade även en föreställning om att vem som helst skulle kunna falla in i ett missbruk. En i killgruppen berättade att han känner olika typer av människor som använder droger. Han beskrev dels kompisar som pluggar ekonomi och som är storsäljare, men även kompisar som han benämner som ”dreadskillar” som brukar droger. I Garlitz (2007) studie framkom också olika förklaringsmodeller till missbruk, något som präglades av informanternas politiska ståndpunkt, menade hon. Garlitz beskriver att de med ett liberalt synsätt beskrev människors missbruk utifrån ett sjukdomsperspektiv, medan de med konservativ syn menade att en person som missbrukar har svagare karaktär och bara har sig själva att skylla. Något som alltså skiljer sig från vår studie då de aldrig pratade om missbruk som en sjukdom. Men vissa i vår studie menade också att det till viss del kan bero på karaktären, men då kopplat till faktorer som socialt umgänge och miljöfaktorer. Dock vet vi inte vad våra informanter har för politiskt ståndpunkt, så detta kan eventuellt också vara en tänkbar faktor.

Något ytterligare som vi noterade var att killarnas diskussion kring vilka faktorer som kan ligga bakom ett missbruk, inte var lika omfattande som tjejgruppens diskussion kring detta. Genom att se till skillnader mellan tjejer och killar, innebär att vi väljer att definiera dem som olika kategorier. Trots detta så måste man beakta dem som heterogen sammansatt grupp där varje individ utgör sin egen sociala historia utifrån sin kontext. Självklart måste man därför, precis som McCall (2005) skriver, beakta denna komplexitet som finns inom olika grupper när vi studerar de ungas attityder. Dels måste man, som det antikategoriska perspektivet menar, dekonstruera varje kategori för att se de sammansättningar som ligger bakom begreppen (ibid.). Exempelvis så utgörs våra grupper av unika individer som har sin egen historia av sociala relationer som skär i varandra. För att förstå informanternas svar måste man beakta deras kontext och inte bara se till den kategori de tillhör. Men samtidigt, precis som McCall beskriver, så måste man använda sig av olika kategorier för att förstå hur olika relationer och strukturer tar sig uttryck. Så med detta vill vi säga att vi just

använder oss av skiljelinjer mellan könen för att se hur olika sociala relationer skapar olika föreställningar och vikten ligger inte vid att definiera och skapa särskiljande mellan olika grupper. På samma sätt ser man hur informanterna själva kategoriserar sin omvärld genom att använda olika föreställningar och kategorier när de förklarar saker. Så ska vi förstå deras utsagor så måste vi se till den komplexa situation samt se till de sociala relationer som de befinner sig i och då blir just genus ett analysredskap.

7.5 STEREOTYPER

I samtalet kring de olika drogerna så framkom det bland studenterna olika föreställningar trots att de sa att de inte hade så stor kännedom om drogen. Tjejerna menade att de som använder GHB är samma grupp av människor som dricker hembränt. Vidare benämnde de GHB som något smutsigt och vanligt förekommande i småstäder och kranskommuner, som exempelvis "Partille" samt att det var vanligt bland yngre, så kallade "moppepojkar". Killarna kände knappt till drogen GHB, men Olle beskrev en historia från "Göteborgskalaset" där folk var inne på toaletterna och tog det. Även i Satos (2004) rapport beskriver ungdomarna saker utifrån begrepp som, hembränt, som "bonnigt", vilket vi anser att de kvinnliga studenterna i vår studie gjorde på liknande sätt när de använde definitioner som "kranskommuner" och "moppepojkar". Hur tjejerna definierar GHB visar på hur studenter med akademisk utbildning gör en stereotypifiering utifrån att det gör kopplingar till ställen som ligger utanför större städer. De beskriver att GHB är något som förekommer i "Partille", kranskommuner samt småstäder. De förenklingar inte drogen med dem själva. Deras stereotypa uppfattningar tyder på att drogen och dess brukare är något långt ifrån dem själva.

De föreställningar som tjejerna hade kring kokain var att de tänkte på kändisar, Stureplan, disco, fest, London och modeller. De förknippade drogen med status, lyx samt nöjen och något som i filmvärlden illustrerades som något fint, då det inte förknippas med något "pundigt". Även killarna beskrev kokain utifrån ord som "Stureplan" samt något som ses som lite dyrare. Killarna menade att tar man kokain så har man pengar och befinner sig i ett annat samhällsskikt. De beskrev att "normala" håller sig till cannabis. Detta visar hur studenterna i vår studie kopplar samman ekonomiska villkor och klass med olika sorters droger, något som även informanterna i Satos studie gjorde. Vi kan se hur detta i vår studie skapar ett "vi och dom", när exempelvis killarna beskriver att normala håller sig till cannabis.

Tjejerna beskrev heroin utifrån ord som sprutor och blodsjukdomar. De menade att det var en smutsig, oglamorös drog och som någon i skolan har fått höra att det är den absolut värsta drogen. Killarna illustrerade en stereotyp bild av en person som sätter en spruta i armen och heroinister, som någon som är "nedkörd" samt har nått den yttersta gränsen. Även i Rytterbros (2006) studie så målade ungdomarna upp narkotikamissbrukare som en hemlös person med spruta i armen. Liksom i vår studie så kopplade ungdomarna i Satos (2004) studie heroin till förfall och de benämnde även viss narkotika med egenskaper som smutsigt.

Genom det sätt som studenterna i vår studie talar kring de olika drogerna visar på att det tar avstånd från det som de anser som det smutsigaste. Samtidigt pratar de om kokain som en överklassdrog och anser att cannabis är något för de "normala". Detta tycker vi är ett tydligt exempel på hur studenterna illustrerar

olika samhällsskikt och där de själva positionerar sig som medelklass och några som tillhör de ”normala”.

De stereotypa förklaringar samt föreställningar som studenterna hade kring de olika drogerna som GHB, cannabis, kokain, heroin samt de olika personlighetstyperna tjejerna definierade utifrån vilka som fastnar i ett missbruk, visar på att de hade en benägenhet till att vilja förklara saker utifrån kategorier. Detta är något som kan förstås utifrån det som Mattsson (2010) beskriver. Mattsson menar att vi använder kategorier för att förstå samt tolka vår värld som vi upplever. På så sätt kan man tolka att studenterna i vår studie berättar saker utifrån sina föreställningar om hur de anser att saker och ting förhåller sig. Mattsson beskriver det som att genom våra föreställningar så konstruerar och förstår vi vår värld och på så sätt kan man säga att studenterna utvecklar en gemensam förståelse över vad missbruk är, vilka som använder vissa droger etc. Dessa föreställningar som studenterna i vår studie skapar måste förstås utifrån den värld som de lever i. Deras attityder präglas av att de är unga studenter, att de är män eller kvinnor samt andra institutionella faktorer.

När studenterna beskriver drogerna med olika begrepp som att kokain är status och att heroin är något smutsigt, så använder de sig av olika stereotyper för att förenkla och förstå sin omvärld. Man tillskriver människor olika egenskaper och dessa egenskaper skapar olika motsattpar, så kallade dikotomier (Mattsson, 2010). Studenterna beskrev exempelvis förhållandet mellan kokain och cannabis som att kokain var något som överklassen använde, medan cannabis är något som ”vi normala” håller sig till. Heroin såg som något smutsigt. Detta blir på så vis ett särskiljande mellan ”vi och dom”, som skapar vad som anses som avvikande eller normalt. På så sätt kan man förstå hur olikheter skapas och upprätthålls genom hur studenterna väljer att kategorisera sin omvärld. Detta är kanske inte något som studenterna ser på individnivå då man uppfattar det som något naturligt samt invariant och inte som ett strukturellt förtryck. Mattsson menar att det är först när vi ser fenomen utifrån en strukturellnivå, som man kan urskilja hur de olika maktförhållandena tar sig uttryck på individuell nivå.

7.6 SOCIALT ACCEPTERAT OCH SKAM

I tjejgruppen framkommer det att de anser att vissa droger är mer socialt accepterade beroende på när, hur och i vilket syfte man använder drogen. Amanda och Lotta menade att inom vissa åldersgrupper kan det anses som lite coolt att bruka droger samt alkohol. En tjej i vår studie beskrev att hon tror att många testar droger av nyfikenhet i experimentellt syfte, något som även Bullock (2004) beskriver i sin studie. Men när det övergår i ett missbruk blir det något pinsamt samt något som man skäms över, beskriver några i tjejgruppen. Tjejerna menade att missbrukare är något som ingen människa vill vara. Några av de kvinnliga studenterna menade att bruka heroin inte var något socialt accepterat, de ansåg att det är något otroligt smutsigt samt att det sker inom väldigt slutna kretsar.

I killgruppen framkom det att vad som anses som socialt accepterat är en form av markör för vad som definieras som en drog. Killarna definierar saker utifrån vad som är socialt accepterat när de pratade om alkohol samt skillnader mellan manligt och kvinnligt. En i killgruppen menade bland annat att det ansågs mer accepterat att killar använde droger än tjejer. Han menade på att drogbruk inte hör till normen bland tjejer och kan ge upphov till skam. En annan i killgruppen menade att han kände tjejer som brukade droger, men att tjejer då hade ett mer

passivt förhållningssätt. Han beskrev det som att han inte tror att tjejer själva köper droger utan hellre skickar en manlig bekant. Killarna var även inne på en diskussion att om man inte dricker alkohol så ses man som socialt avvikande. Om man går ut på krogen och är nykter så riskerar man ofta att bli ifrågasatt av andra. Sato (2004) beskriver även att en nykter man ses som omanlig och illustrerar att det finns en föreställning om den ”trista nykteristen” i hennes studie. De som avstår från alkohol måste alltid förhålla sig till den bilden, oavsett om de kan identifiera sig med den eller inte (ibid.). Detta i likhet med det vi tidigare nämnde när en manlig student beskrev det som avvikande att avstå från alkohol. Att alkohol utgör en norm är något som även framkommer i Bullocks (2004) studie, då trefjärdedelar av informanterna menar att alkoholkonsumtion är vanligt bland studenter. Sato talar även i sin studie att killarna i hennes studie talade om sina alkoholupplevelser utifrån ett skrytsamt sätt och menar på att det är ett sätt för dem att iscensätta sin manlighet. Hur killarna i vår studie talar om nykterhet som något onormalt, så kan man förstå det som att dricka alkohol är något som stärker ens killes grupptillhörighet och skulle de inte dricka så anses de urskilja sig från gruppen. Även Kloos m.fl (2009) beskriver att manligt drickande är något som skapar intimitet och närhet mellan män och menar att det skulle vara en förklaring till att manliga collagestudenter dricker mycket. Att manliga studenter dricker mer är dock inget som visats i vår studie, då det även framkommer genom de kvinnliga studenternas utsagor att de kan dricka alkohol. Så vi kan inte visa på några specifika skillnader mellan könen.

Resonemangen i vår studie kring social acceptans, avvikelse samt hur man förväntas vara och bete sig visar på olika normer som finns i samhället och de som avviker från dessa anses inte vara socialt accepterade. Ambjörnsson (2003) beskriver att de som avviker från normen anses som okontrollerade och icke respektabla. På så sätt blir kontrollen över sig själv, samt bekräftelse om att ens beteende duger ett sätt att förhålla sig till normen. Hur andra uppfattar en är på så sätt avgörande för om ens beteende anses följa normen. Som exempelvis i vår studie så visar sig detta tydligt när killgruppen beskriver att avstå från alkohol när man går ut på krogen ses som något avvikande och är därmed inte socialt accepterat.

Vad som anses som en norm varierar utifrån sammanhang och tjejgruppen ansåg att i en viss ålder så ansågs drogkulturen som något coolt, men när man tappar kontrollen och övergår till ett missbruk så anses det som något avvikande. På så vis kan man få uppfattningen att tjejerna ansåg missbruk som något skamligt. En av killarna menade att killar är mer drogliberala när det gäller cannabis och detta eftersom han tror att kvinnor inte tillåts var lika öppna till droger enligt normen. Han menade att kvinnligt drogbruk ger upphov skam. Skam är just något som Ambjörnsson (2003) beskriver upprätthåller gränsen mellan vad som anses som accepterat för en kvinna. Skam är på så sätt något som reglerar ens beteende. Även Sato (2004) beskriver i sin rapport att det finns föreställningar om att kvinnor och män ska bete sig på olika sätt. I rapporten framkommer även att fulla kvinnor anses oattraktiva och kvinnor som använder droger anses bryta mot de traditionella normerna. Detta är något som Trulsson (2006) beskriver som att den som missbrukar har svårt att passa in i olika förväntade könsideal och då särskilt kvinnor. Även i rapporten som Rödner m.fl. (2007) skrivit så framkommer det att vissa manliga informanter ansåg att de inte ser ”snyggt ut” när kvinnor missbrukar. Detta menar vi framkommer liknande i vår studie när killarna anger att tjejer som brukar droger inte hör till normen.

De föreställningar som framkommer i studien om att det i vissa åldersgrupper kan uppfattas som lite coolt med droger eller alkohol kan tydligt visa hur normer och föreställningar skapas utifrån olika kategorier, exempelvis ålder och genus. Hur ålder är något som påverkar och skapar föreställningar är något som Karlsson (2010) beskriver. Ahrne (2010) menar att vi har normativa föreställningar om hur unga eller gamla anses vara, och detta något som konstrueras genom den heteronormativa normen utifrån vad som anses vara normalt för olika åldrar. Följer man inte dessa mönster ordentligt så uppfattas man som avvikande illustrerar Karlsson. Något som den manliga studenten i vår studie beskrev när han berättade att det anses avvikande att vara nykter ute på krogen.

7.7 STRUKTURELLA FÖRETEELSER

De tankar som de kvinnliga studenterna i vår studie hade om att alkohol ses som något kulturellt och historiskt betingat, samt den diskussion kring hur lagen reglerar var gränsen för en drog går, kan förstås utifrån hur samhällets strukturer och åsikter på institutionell nivå styr hur en människa förstår och tolkar sin värld. För att förstå hur studenter i vår studie tolkar sin värld så måste man se till hur kunskap konstrueras i samhället. Makt och kunskap är något som befästs av de privilegierade i samhället och detta är något som Mattsson (2010) illustrerar i sin bok. Mattsson beskriver hur de som har makt i samhället förmedlar en bild om hur man ska tolka samt förstå samhället. På så sätt kan man säga att hur vi väljer att förstå vår värld påverkas av hur samhällets elit och institutioner väljer att tolka saker. Utifrån detta kan man se hur lagar påverkar hur en student i vår studie väljer att definiera en drog. Genom detta vill vi visa på hur den kvinnliga studentens attityder till viss del präglas av samhällets strukturer och lagar. De manliga studenterna hade också en benägenhet att definiera saker utifrån vad som är legalt och illegalt, men de definierade även droger utifrån vad som är socialt accepterat. Detta kan visa på hur samhällets lagar regler och normer reproduceras genom individer. Det framkom i killgruppen att de anser att det måste finnas en laglig drog i samhället för att folk ska hålla sig undan från tyngre droger. Killgruppen hade en tendens till att tillskriva alkohol negativa egenskaper och droger som cannabis positiva egenskaper. Detta kan visa på hur en grupp människor kan skapa attityder och tankar kring samhälliga fenomen. Dessa olika attityder till droger visar på så sätt hur nya normer skapas och befästs, som i sin tur påverkar samhällets strukturer.

Att de manliga och de kvinnliga studenterna hade olika former av attityder kring olika frågor om droger kan delvis förstås utifrån hegemoni. Detta är ett begrepp som förklarar hur människor tolkar och förstår sin värld utifrån vad samhället ser som det allmängiltiga. Mattsson (2010) illustrerar hur de som sitter på makt i samhället och tolkar världen får effekter för de människor som befinner sig under denna makt. Mattsson menar vidare hur arbetarklassen utgår från den tolkningsram som borgarklassen skapat och på så sätt förstärks normer om vad som anses mer normalt utifrån de överordnades synfält. På liknande sätt befästs normer av studenterna i vår studie och genom detta kan man se hur de med en akademisk utbildning förstärker de normer som andra privilegierade i samhället skapat. Samtidigt beaktade vi i vår studie att kvinnorna i vissa fall höll sig mer strikt till normen när de diskuterade vad en drog är. Killgruppen var mer benägna att diskutera mer brett kring droger och dess fördelar. På så vis kan man tolka detta utifrån hegemonins begrepp, där en man kan ses som den överordnade

normen och därför har större tillåtande befogenheter att röra sig fritt kring olika normer. Vi ser det som att en person som uppfattas inneha en maktposition har större utrymme att då vara avvikande från normen.

7.8 GENUS

De kvinnliga studenterna beskrev att det oftast var en man som sålde, framställde och tillverkade droger, samt den som smugglade droger. Vissa droger var mer förknippade med män så som exempelvis GHB. Kokain och heroin förknippade en av tjejerna med kvinnliga modeller samt en missbrukande kvinna i ett gatuhörn. Gruppen hade delade meningar kring detta och några ansåg att heroin, kokain och cannabis kan kopplas till båda könen. Att de förknippade vissa saker som mer manligt ansåg de ha att göra med att männen oftast är de som har makt i samhället och därmed tror de även att det är männen som kontrollerar narkotikan. Även Trulsson (2002) beskriver att det oftast är männen som har makt inom missbrukarvärlden eftersom det är de som styr och kontrollerar narkotikan.

Tjejerna definierade det även som att killarna var mer aktiva och kvinnorna passiva. De ansåg exempelvis att det var mer vanligt att män brukade droger och att en tjej mer följer med någon och provar på drogen. De diskuterade även att tjejer förväntas vara mer kontrollerade i sitt beteende samt att en berusad kvinna anses mer avvikande än en man. Detta kan kopplas till det som Ambjörnsson (2003) beskriver om att när en kvinna avviker från normen så uppfattas hon som okontrollerad och icke-respektabel, något vi även nämnde under rubriken ”Socialt accepterat och skam”. På så sätt visar det hur studenterna i vår studie befäster normer om vad som anses som manligt och kvinnligt.

En av killarna ansåg liksom tjejerna att det är fler män som brukar droger, speciellt de tyngre drogerna. En annan ansåg att det vara ganska jämt fördelat mellan könen. Killgruppen benämnde även olika droger utifrån manligt eller kvinnligt. De menade att kokain kan kopplas till kvinnliga modeller och i filmvärlden skildras framförallt rika kvinnor. En i killgruppen menade att han tycker killar är mer drogliberala när det gäller cannabis. Han menade att det finns en norm för tjejer att de inte ska konsumera droger. Även i Bullocks (2004) studie skildras det att det är vanligare med cannabis bland unga män i åldern tjugo till tjugofyra, vilket vi tror kan bero på att det finns en attityd i samhället att det anses mer acceptabelt att killar brukar cannabis.

Ett mönster som vi noterade i vår studie var att tjejerna använde strukturella perspektiv när de förklarade olika saker. De förklarade utifrån samhället i stort och menade på att män är de som oftast sitter på makten. Killarna var mer benägna att definiera saker utifrån deras egna individuella perspektiv. Som exempelvis när Stefan utifrån sina egna erfarenheter beskriver att tjejer oftast inte själva köper droger, då droger oftast säljs på ”skumma” ställen som en tjej inte helst vill vistas på. Vi tror att det ligger i tjejernas intresse att benämna just makt då de tillhör det kön som är mer underordnat. Eftersom männen tillhör normen i vårt samhälle så tänker vi att de därför oftast inte behöver lägga någon större vikt sådana maktkonstruktioner. Då killarna inte upplever samma snäva gränser utifrån sin könsroll med vad som anses normalt, till skillnad från tjejerna, så tror vi att killarna inte berörs av maktkonstruktioner på samma sätt. De förklarar därför skillnader utifrån individnivå och tolkar det inte i samma grad ur ett strukturellt perspektiv. På så sätt kan man exempelvis tolka att killarna berättar om skillnader mellan manligt och kvinnligt som erfarenheter utifrån dem själva. En annan sak

som vi fann intressant var att tjejerna benämnde männen som aktiva och kvinnorna som passiva. Killarna beskrev egentligen samma sak fast det benämnde det på ett annat sätt, genom att diskutera att tjejer kanske inte köper droger själva och att framhäva mannen som den som fixar droger. På så sätt talar de om att vara "aktiv" och "passiv" fast utan att nämna just de orden.

8. AVSLUTANDE DISKUSSION

Då studiens syfte har varit att studera unga studenters attityder till droger och missbruk samt se till hur genus påverkar deras attityder så kommer vi härmed redogöra för hur detta har tagit sig uttryck och vilka tankar det har skapat hos oss i följande diskussion.

8.1 NORMALISERANDE KRING DROGER

I vår studie framkom en tendens bland de unga studenterna att tillskriva alkohol mer negativa egenskaper, än exempelvis cannabis. Dessa benägenheter var vanligast i killgruppen, men framkom även till viss del bland tjejerna. Cannabis var något som de i studien tillskrev mer positiva egenskaper. Vi upplever att studenterna i vår studie just hade en tendens till att försöka normalisera drogen cannabis. Sato (2004) och Rödner m.fl. (2007) beskriver just att det finns en tendens bland unga att tillskriva alkohol mer negativa egenskaper, för att få narkotika att framstå som något mer neutralt, samt för att försvara drogen. Här skiljer sig vår nationella tidigare forskning lite från den internationella, då Garlitz (2007) informanter hade en mer positiv syn på lagliga droger som alkohol än på illegala droger. Vi vill dock poängtera att studenterna i vår studie inte enbart tillskrev alkohol negativa termer, utan menade att droger kunde vara något farligt. Dessa mönster i vår studie, då studenterna diskuterade cannabis som något normalt, naturligt och vanligt förekommande, anser vi är ett uttryck för en viss drogliberalism i deras utsagor. Vilket kan tyda på att samhället går mot en mer accepterande syn på droger. Kan dessa attityder i sin tur leda till att samhällets normer i stort förändras? Samtidigt kan det vara ett uttryck för att unga människor vill gå emot normen och att det kanske är något som har varit vanligt i alla tider, i alla kulturer bland unga.

8.2 DROGERS TILLGÄNGLIGHET

I vår studie framkommer en viss positiv attityd kring cannabis och studenterna ansåg att det är ganska lätt att få tag på droger. Detta är något som både de manliga samt kvinnliga studenterna beskrev. Studenterna förklarade även att de ansåg att droger är mer lättillgängligt i andra länder, såsom i exempelvis Oslo. Rytterbro (2006) menar att de positiva attityder som finns till vissa droger som exempelvis cannabis kan ha att göra att det är lagligt i vissa länder. Rytterbro beskriver vidare att den liberala synen kring vissa droger även kan bero på att unga människor idag reser mer än tidigare generationer och därför möter människor samt kulturer med andra inställningar till droger som de influeras av. Vi fann i vår studie att studenterna såg drogers tillgänglighet som något normalt, oavsett om man har befunnit sig utomlands, bost i en storstad eller har bost i en mindre stad. Detta menar vi på att det finns en attityd bland unga att droger är något som finns i deras närhet och på så vis inte är något främmande. Samtidigt är de unga och befinner sig i en ålder och en fas i livet då det kanske anses som normalt att experimentera och testa saker, där de rör sig i kretsar där det kan skapas en subkultur kring droger.

8.3 NORMER OCH AVVIKELSER

I vår studie kan vi konstatera att det i båda grupperna var svårt att sätta en gräns för när ett drogbruk blir ett missbruk. Tjejerna ansåg att vissa droger är så farliga att bruket av dem därmed blir synonymt med missbruk. Bland de kvinnliga studenterna framkom det även olika normer utifrån vad som är socialt accepterat samt normer om att det anses felaktigt att dricka alkohol ensam. I killgruppen menade man att missbruk kan definieras som det tillstånd då drogpåverkan är ens normala tillstånd. Hur studenterna tolkar dessa saker utifrån normer om vad som är socialt accepterat kan förstås utifrån hur människor uppfattar och förstår sin värld. Hur studenterna i studien resonerar kring avvikelse visar just på hur de anpassar samt reglerar sina attityder och sitt beteende utifrån just normen. I studien såg vi dock tecken på att unga även ifrågasatte normen. Vilket vi kan se som en slags motreaktion till när man känner sig "fastlåst" i en förtryckande struktur. Hade man intervjuat äldre personer så hade kanske inte samma motreaktion till normen uppstått. Ur ett intersektionellt perspektiv kan man se hur just ålder och genus påverkar varandra på olika sätt i olika kontexter (Mattsson, 2010). Detta kan exempelvis visa på att det finns en tendens bland unga att ifrågasätta normer och blir i så fall normen för unga att just ifrågasätta normen? Vidare var en vanlig uppfattning hos våra informanter att faktorer bakom ett missbruk handlar om sociala problem och att hamna i fel umgängeskrets. Något som skiljer sig från Garlitz (2007) informanter som utifrån politisk ståndpunkt förklarade missbruk utifrån ett sjukdomsperspektiv alternativt på grund av en dålig karaktär hos de missbrukande individerna. Detta tycker vi visar på att våra informanter i huvudsak tolkar missbruk som ett samhällsproblem och inte ett individuellt problem.

8.4 FÖRESTÄLLNINGAR OCH STEROTYPER

Både tjejerna och killarna hade olika stereotypa uppfattningar kring olika droger. GHB ansågs som något som "moppepojkar" ägnade sig åt i kranskommunerna. Kokain förknippades med status, lyx och Stureplan. Heroin sågs som en smutsig drog förknippad med blodsjukdomar, som man tar när man är "nerkörd". Cannabis anser de vara något för "normala". På så sätt kan man i vår studie se hur både tjejerna och killarna definierar olika droger utifrån olika stereotyper för att förenkla och förstå sin värld. Dessa stereotyper skapar så kallade dikotomier mellan "vi och dom" (Mattsson, 2010). Som exempelvis när studenterna beskriver kokain som något för dem i överklassen, samt att heroin ses som smutsigt. Cannabis beskrivs som något som de normala håller sig till. Detta visar hur studenterna illustrerar olika samhällskikt när de talar om olika droger, där de positionerar sig själva som tillhörande "de normala". Detta kanske kan tolkas som att de beskriver sig själva som en medelklass? Hur de beskriver heroin och kokain visar på att de själva inte identifierar sig med drogen. Kanske är det så att ju längre bort man befinner sig från något, desto mer stereotyp bild har man av fenomenet? Vilket skapar en ännu större avgränsning mellan "vi" och "dom andra".

8.5 SOCIALT ACCEPTERAT OCH SKAM

Resonemangen i vår studie kring social acceptans visar på olika normer som finns i samhället och de som inte följer dessa anses avvikande. Studenterna beskriver att

skam uppstår när man avviker från normen, som exempelvis när en kille beskriver att kvinnligt drogbruk kan ge upphov till skam. På så sätt kan man se att skam är något som upprätthåller gränsen till vad som anses accepterat, något som även Ambjörnsson (2003) beskriver. Detsamma gäller föreställningen om att en nykterist ses som trist. Vi anser att studenterna i vår studie på sätt och vis utgår från en norm där ett ”måttligt” kontrollerat drogbruk, och däribland alkohol anses det mest acceptabla. Det som anses som avvikande är antingen den som avstår helt från alkohol eller den tjej som dricker för mycket. Att missbruka droger ses som något skamligt, men att göra det i experimentellt syfte anses som normalt och i vissa fall som något coolt.

Det vi nämnt ovan tycker vi visar på hur kategorier som ålder samt genus är något som skapar normativa föreställningar om hur en man eller kvinna ska vara. Exempelvis så fanns det en tendens bland de manliga studenterna att diskutera mer positivt kring droger än vad tjejerna gjorde. Detta kan tolkas som att killar mer brett kan välja sin inställning till saker än tjejer som mer förväntas följa normer. Eller kanske är det just en norm för unga killar att vara mer positivt inställda till droger och att det skulle uppfattas som avvikande att vara negativ till detta? Detta visar på att både killar och tjejer har olika normer att förhålla sig till och vad som anses normalt varierar mellan könen.

8.6 STRUKTURER

Något som framkom i vår studie var att de manliga samt kvinnliga studenterna beskrev fenomen kring droger utifrån olika perspektiv. De kvinnliga studenterna förklarade bland annat utifrån hur samhällets maktstrukturer ser ut i stort och menade på att mannen har mer makt och är aktiv medan kvinnan är passiv. På så sätt kan man se att de kvinnliga studenterna såg skillnader utifrån en mer strukturell nivå. Till skillnad från de manliga studenterna som hade en tendens att diskutera skillnader utifrån egna erfarenheter på en individnivå utan att benämna det ur ett maktperspektiv. Detta tror vi kan bero på att underordnade grupper i samhället, som exempelvis kvinnor, upplever en större tendens till förtryck. På så sätt blir orättvisor mer synliga för dem, än de med makt och därför tror vi att det ligger i tjejernas intresse att synliggöra dessa strukturer samt normer. Detta till skillnad från killarna som inte berörs av maktstrukturerna på samma sätt.

Hur tjejerna i vår studie diskuterar maktstrukturer visar även på att de är en privilegierad grupp utifrån sin utbildning och har därför större kunskap samt makt att definiera de normer som är gällande för andra kvinnor. Hade vi i vår studie intervjuat kvinnor med arbetarbakgrund så hade kanske inte samma förklaringar skett.

8.7 FÖRSLAG TILL FÖRSATT FORSKNING

Då det i studien framkom olika diskussioner kring olika samhällskikt, som att exempelvis överklassen sysslar med kokain att mannen har mer makt, så anser vi att det hade varit intressant att genomföra en liknande studie där man jämför unga vuxnas attityder, utifrån olika klassbakgrunder. Vi anser att det hade varit intressant att jämföra de studenter som läser på akademisk nivå med unga vuxna från arbetarklassen. Hade deras diskussioner skilt sig åt och hade de gjort samma skillnader mellan manligt och kvinnligt? Hade exempelvis killar med arbetarklassbakgrund haft samma inställning till cannabis som de manliga

studenterna i vår studie? Skulle de exempelvis illustrera samma negativa attityd till alkohol som studenterna i vår studie visade? Samtidigt vill vi beakta komplexiteten med att jämföra olika kategorier, något som McCall (2005) beskriver. Eftersom man genom att jämföra olika kategorier skapar just ett särskiljande och visar därmed kanske inte den verklighet som finns inom varje grupp. Detta då en homogen grupp egentligen uppstår av en rad olika uppsättningar av sociala relationer som skapar olika maktstrukturer. För hur får man egentligen samman den sociala verkligheten med en teori utan att skapa distinktioner?

9. KÄLLFÖRTECKNING

Tryckta källor:

Ahrne, Göran (2010) "Intersektionalitet". I Christoffer Edling & Fredrik Liljeros, (red.) *Ett delat samhälle: makt intersektionalitet och social skiktning*. Malmö: Liber.

Ambjörnsson, Fanny (2003) *I en klass för sig: Genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer*. Stockholm: Ordfront förlag.

Ambjörnsson, Fanny (2006) *Vad är queer?* Stockholm: Natur och kultur.

Billinger, Kajsa (2005) "Fokusgrupper: en datainsamlingsmetod". I Sam Larsson, John Lilja & Katarina Manheimer (red). *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.

Billinger, Kajsa/ Hübner, Lena (red.) (2009) *Alkohol och droger: Samhällsvetenskapliga perspektiv*. Malmö: Gleerups

Bryman, Alan (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.

Bullock, Sandra (2004) *Alcohol, Drugs and Student Lifestyle: A Study of the Attitudes Beliefs and Use of Alcohol and drugs among Swedish University Students*. Stockholms universitet: SoRAD-Forskningsrapport nr 21.

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. (2010) *Drogutvecklingen i Sverige 2010*. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN). Rapport nummer 125.

De los Reyes, Paulina/Mulinari, Diana (2005) *Intersektionalitet: kritiska reflektioner över (o)jämlighetens landskap*. Malmö: Liber.

Gilje, Nils/Grimen, Harald (2003) *Samhällsvetenskapernas förutsättningar*. Göteborg: Daidalos.

Halkier, Bente (2010) *Fokusgrupper*. Malmö: Liber.

Helkama, Klaus/Myllyniemi, Rauni/ Liebkind, Karmela (2000) *Socialpsykologi en introduktion*. Malmö: Liber.

Johannessen, Asbjorn/Tufts, Per Arne (2003) *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*. Malmö: Liber.

Johnsson, Eva/Lannemets, Leili/Svensson, Kerstin (red) (2009) *Narkotikamissbruk: debatt, behandling och begrepp*. Lund: Studentlitteratur.

Karlsson, Magnus (2010) "Ålder". I Christoffer Edling & Fredrik Liljeros (red.). *Ett delat samhälle: makt intersektionalitet och social skiktning*. Malmö: Liber.

- Kuosmanen, Jari/Gullberg, Mattias (2010) *GHB: användning, spridning och samhällsinsatser*. FOU i Väst. Rapport nummer 3.
- Kvale, Steinar (2009) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Mattsson, Tina (2010) *Intersektionalitet i socialt arbete*. Malmö: Gleerups utbildning.
- McCall, Leslie (2005) ”Intersektionalitetens komplexitet”. I Arping, Åsa/Leppänen, Katarina (red) *Kvinnovetenskaplig tidskrift 2-3 2005*.
- Rödner, Sharon/Hansson, Max/Olsson, Börje (2007) *Socialt integrerade narkotikaanvändare, myt eller verklighet? En studie av socialt integrerade unga vuxnas narkotikaanvändande i Stockholmsområdet*. Stockholms universitet, SoRAD: Forskningsrapport nr 47.
- Rask, Linnea (2008) ”Intryck från fältet – data från CANs rapporteringssystem om droger” I Björn Hibell (red.) *Kokain: ett uppmärksammat problem*. Stockholm: Centralförbundet för alkohol och narkotikaupplysning (CAN). Rapport 109.
- Rytterbro, Lise-Lotte (2006) ”Ungas attityder till narkotika” I Statens folkhälsoinstitut *Vad är det som gör att unga testar narkotika och vad gör att vissa fastnar?* Rapport nummer 15.
- Sato, Hanako (2004) *Droger och identitetsskapande: kulturella perspektiv på alkohol och narkotika I svenska ungdomsgrupper*. Stockholms universitet: SoRAD: Forskningsrapport nr 43.
- Solarz, Artur (1990) *Vem blir drogmissbrukare? Droger, kriminalitet och kontroll*. Brottsförebyggande rådet. Rapportnummer 3.
- Svensson, Bengt (2005) *Heroinmissbruk*. Lund: Studentlitteratur.
- Thomassen, Magdalene (2007) *Vetenskap, kunskap och praxis: introduktion till vetenskapsfilosofi*. Malmö: Gleerups Utbildning.
- Trulsson, Karin (2002) ”Manligt och kvinnligt missbruk”. I Tom Leissner & Ulla-Carin Hedin (red.) *Könsperspektiv på missbruk*. Stockholm: Bokförlaget Bjurner och Bruno.
- Trulsson, Karin (2006) *Dans på lina: om kvinnors missbruk, familjeliv och behandling*. Stockholm: Carlsson Bokförlag.
- Wibeck, Victoria (2010) *Fokusgrupper: Om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod*. Lund: Studentlitteratur.

Internetkällor:

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning:

(<http://www.can.se/sa/node.asp?node=2667ernet>) (åtkomstdatum: 2011-10-29)

Garlitz, Dawn Marie (2007) *College students' attitudes toward drug addiction: disease model versus moral model*. ProQuest Dissertations and Theses.
(<http://search.proquest.com.ezproxy.ub.gu.se/docview/304792019>)
(åtkomstdatum: 2011-11-24)

Kloos, Angelica/ Weller Ronald.A/ Chan, Rebecca/ Weller, Elizabeth. B (2009) *Gender differences in adolescent substance abuse*. Current Psychiatry Reports. Volym 11. Nummer 2.
(<http://www.springerlink.com.ezproxy.ub.gu.se/content/56605638w65061n5>)
(åtkomstdatum: 2011-11-24)

Statens folkhälsoinstitut (2010). *Narkotikabruket I Sverige*
(<http://www.fhi.se/PageFiles/10810/R2010-13-Narkotikabruket-i-Sverige.pdf>)
(åtkomstdatum: 2011-10-29), rapport nr 13.

Vetenskapsrådet (2002) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*.
(http://www.cm.se/webbshop_vr/pdf/etikreglerhs.pdf Fulltext) (åtkomstdatum: 2011-10-15)

10. BILAGOR

10.1 BILAGA 1

Intervjuguide

1. Vad är en drog?
2. Är det lätt att få tag på droger?
3. När blir ett drogbruk ett missbruk?
4. Vilka faktorer tror Ni har en inverkan på att man fastnar i ett missbruk?
5. Vad tänker Ni när ni hör:
 - a) Ghb?
 - b) Cannabis?
 - c) Kokain?
 - d) Heroin?
6. Vad tänker ni kring kön och missbruk?

10.2 BILAGA 2

Informationsbrev

Göteborgs Universitet
Institutionen för socialt arbete
2011-10-18

Hej,

Tack för att Du har tagit Dig tid att medverka i vår undersökning. Du kommer idag att delta i en fokusgruppsintervju som kommer att användas i vår C-uppsats på socionomprogrammet. Vårt syfte är att undersöka unga högskole- och universitetsstudenters attityder till droger och missbruk utifrån de diskussionsfrågor som Du idag kommer att få samtala kring i gruppen. Ditt deltagande är frivilligt och Du har när som helst rätt att dra dig ur projektet. Är det någon diskussionsfråga som Du inte vill besvara, så behöver Du inte känna dig tvingad till göra det. Du kommer att vara anonym och de uppgifter som vi får av Dig kommer att behandlas konfidentiellt. Intervjun kommer att bandas med hjälp av ljudinspelning på mobiltelefon, men det är bara vi som uppsatsförfattare som har tillgång till ljudupptagningen. Vi kommer inte att använda det inspelade materialet till något annat än vår studie. När intervjuerna blivit utskrivna kommer ljudfilen att raderas. Ditt namn kommer att fingeras i texten. När uppsatsen är klar och godkänd av examinator kommer den att arkiveras och publiceras digitalt.

Vid ytterligare frågor kan ni nå oss via mail:
xxx@mail.se och xxx@mail.se

Anna Mikaelsson och Maria Åsman